

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2014-2017

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lucie Turková

**Integrovaný žák s ADD, hypokinetickým tempem,
dysortografií a rysy dalších vývojových poruch učení
v základní škole**

Praha 2017

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Zdeněk Moucha CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED (PART TIME) STUDIES

2014-2017

BACHELOR THESIS

Lucie Turková

**Integrated student with ADD, hypokinetic pace,
dysorthography and other learning disorders attributes in
primary school**

Prague 2017

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Zdeněk Moucha CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 30. 1. 2017

Lucie Turková

Poděkování

Děkuji PhDr. Zdeňku Mouchovi CSc. za odborné vedení a ochotu při zpracování mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat pracovníci pedagogicko-psychologické poradny Jitce Seilerové za zapůjčení odborné literatury a rodičům žáků za poskytnutí dokumentace a cenných informací.

Anotace

Tato bakalářská práce je zaměřena na zpracování projevů integrovaného žáka s vývojovou poruchou chování a dalšími projevy vývojových poruch učení ve výuce na základní škole. Shrnuje teoretické poznatky o těchto poruchách a předkládá zásady práce a náměty hodin a aktivit vhodných k zařazení do výuky při práci s tímto žákem.

Klíčová slova

dysgrafie, dyskalkulie, dyslexie, dysortografie, hyperaktivita, hypoaktivita, kazuistika, reedukace, specifické poruchy učení, syndrom ADD, vývojové poruchy chování

Annotation

This bachelor thesis is focused on treatment of integrated students expressions who have behavioral disorders and other symptoms of learning disorders in education at primary school. Thesis summarizes theoretical knowledge about these disorders and presents work principles and examples of teaching hours and activities suitable when working with this student.

Keywords

ADD syndrom, casuistry, developmental behavioral disorders, dyscalculia, dysgraphia, dyslexia, hyperactivity, hypoactivity, orthography disorders, reeducation, specific learning disabilities.

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 SPECIFICKÉ PORUCHY UČENÍ.....	10
1.1 Dyslexie, dysgrafie, dysortografie	12
1.2 Dismúzie, dyspinxie, dyspraxie	16
2 VÝVOJOVÁ PORUCHA CHOVÁNÍ ADD.....	18
2.1 Projevy a příčiny ADD	18
2.2 Hypoaktivita a hyperaktivita.....	21
3 REEDUKACE.....	23
3.1 Reedukace specifických vývojových poruch učení	23
3.2 Reedukace vývojové poruchy chování ADD/ADHD	27
PRAKTICKÁ ČÁST	29
4 CÍL VÝZKUMU PRÁCE, VÝZKUMNÉ OTÁZKY A METODOLOGIE	29
5 CHARAKTERISTIKA MÍSTA ŠETŘENÍ.....	30
6 VLASTNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	31
6.1 Kazuistika 1 - žákyně Lucie.....	31
6.2 Kazuistika 2 - žák Marek	34
6.3 Kazuistika 3 - žák Tomáš.....	36
7 ZÁVĚR VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	38
ZÁVĚR	48
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	50
SEZNAM ZKRATEK	52
SEZNAM PŘÍLOH.....	53

ÚVOD

Bakalářská práce s názvem Integrovaný žák s ADD, hypokinetickým tempem, dysortografií a rysy dalších vývojových poruch učení v základní škole je aktuálním tématem dnešního základního školství. Toto téma jsem si vybrala proto, že běžně pracuji s dítětem roztěkaným, neklidným, nesoustředěným, popřípadě i úzkostlivým a je to pro mne velkou zkouškou mých pedagogických schopností a dovedností.

Neustále se zvyšující počet integrovaných žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v naší základní škole mě nutí hledat stále nové poznatky a informace o různých poruchách chování i učení a zamýšlet se nad přístupy i metodami, které by těmto dětem usnadnily celý proces vzdělávání.

Žáci v základní škole rozvíjejí svoji osobnost, získávají vědomosti, dovednosti i návyky. Zaměřují se na poznávání, pozorování, pojmenovávání, srovnávání, vyhledávání informací z různých zdrojů, ale také schopnosti komunikovat s okolím a srozumitelně se vyjadřovat. Učí se pracovat samostatně i v týmu. Vytváří si představy o životě. Děti s poruchou ADD mají potíže s udržením pozornosti, se splněním zadaných úloh a s jejich dokončením. Potřebují tedy pracovat v krátkých časových úsecích, být vhodně motivovány a mít pozitivní zpětnou vazbu. Pokusy, vycházky, exkurze, návštěvy výstav, muzeí a památek jsou pak velmi silnou motivací a zároveň vhodnou konkretizací učiva.

Cílem této práce je zpracování projevů integrovaného žáka s vývojovou poruchou chování – ADD, hypokinetickým tempem spojené s vývojovými poruchami učení ve výuce na ZŠ, zpracování teoretických poznatků o těchto poruchách, vypracování zásad práce a námětů hodin a aktivit vhodných k zařazení do výuky při práci s tímto žákem. Práce má dvě základní části: teoretickou a praktickou. Teoretická je dělená na tři kapitoly. První kapitola podává informace o specifických vývojových poruchách učení, jejich obecnou charakteristiku, základní typy. Druhá kapitola potom přibližuje vývojovou poruchu chování ADD a třetí seznamuje se základní reedukací těchto poruch. Praktická část kvalitativním šetřením zpracovává kazuistiky žáků s konkrétními projevy žáků s ADHD/ADD a dalšími prvky specifických poruch v jednotlivých předmětech základní školy a na základě výzkumného šetření jsou v praktické části

zpracovány zásady práce, náměty hodin a aktivit jako inspirace pro výuku integrovaného žáka.

Práci jsem zpracovala jako teoretický výklad s kvalitativním šetřením.

TEORETICKÁ ČÁST

Vlastnímu psaní předcházela sběr a vyhledávání informací o vývojových poruchách učení a chování. Následoval rozbor, zhodnocení a výběr materiálu, který vedl až k samotnému zpracování teoretické části. Podle mezinárodní statistické klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů MKN-10 je využívána nová terminologie, aby nemoci, úrazy a další zdravotní problémy byly stejně vykazovány, tříděny a tím se staly mezinárodně srovnatelnými.¹ Já v této práci využívám terminologii podle O.Zelinkové a J. Pipekové.

1 SPECIFICKÉ PORUCHY UČENÍ

Specifické vývojové poruchy učení je možné definovat jako nevysvětlitelný stav, kdy je dítě neschopno si osvojit čtení, psaní, počítání i jiné dovednosti běžnými výukovými metodami a může postihnout dítě s průměrnou i nadprůměrnou inteligencí. Tyto poruchy ovlivňují celou osobnost a někdy i situaci v rodině. Selhávání ve školních výkonech pak v dítěti vyvolává úzkost i strach, které jsou někdy horší než samy poruchy. Zejména to platí u dětí se specifickými poruchami učení, protože na nich není tento problém vidět na první pohled. U dítěte ochrnutého učitel tělocviku chápe, že nikdy nebude běhat jako zdravý, dítěti s poruchou zraku nebudeme nadávat, že nečte stejně dobře z tabule jako ostatní, ale učitel matematiky u dyskalkulika těžko chápe, že si plete číslice nebo znaménka a že dítě s poruchou pozornosti nebude zrovna dávat pozor při písemné práci. Je tedy nutné individualizovat přístup k takovýmto dětem, aby vzdělávací nároky zvládly.²

Vzdělávání žáků se specifickými vývojovými poruchami učení upravuje vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně

---

¹ Více o terminologii podle MKN-10 viz Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. *Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR* [online]. [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/cz/mkn/seznam.html>

² SPECIÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ POTŘEBY NAŠICH ŠKOL. *Učitel'ské noviny* [online]. [cit. 2016-01-05]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=666>

nadaných. Při výuce se využívá speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů, popřípadě je zajištěn asistent pedagoga nebo je možná jiná organizace vzdělávání zohledňující speciální vzdělávací potřeby žáka.³

Integrované děti v základních školách jsou v současné době označovány jako žáci se specifickými výukovými potřebami. A to nejlépe vystihuje jejich problém, protože reedukace jejich poruch je možná pouze při použití vhodných výukových a pracovních metod. Zároveň je vhodná péče již v raném věku, kdy signálem ohrožení může být např.: výskyt SPU u rodiče nebo sourozenců, výrazné komplikace v těhotenství, kolem porodu, zpomalený nebo obtížný rozvoj jazykových dovedností, nedostatečná sociokulturní příležitost či existující problémy v oblasti zraku, sluchu nebo motoriky. Speciálními vzdělávacími potřebami v raném věku se zabývá R. A. Wilson ve své knize *Special Educational Needs in the Early Years* (London: Routledge Falmer, 2003, 249 s. ISBN 0-415-20346-X).⁴

Specifické vývojové poruchy učení mají v názvu předponu dys-, jako označení narušení nebo odchylky funkce od normálu a slovo „vývojové“ je užíváno z důvodu projevu až v určitém stupni vývoje.

Poruchy učení vznikají na podkladě dysfunkcí centrální nervové soustavy a můžeme je definovat jako poruchy čtení – dyslexie, poruchy psaní – dysgrafie, poruchy pravopisu – dysortografie, poruchy počítání – dyskalkulie, poruchy kreslení – dyspinxie, poruchy hudebnosti – dysmúzie, poruchy schopnosti vykonávat složitější úkony – dyspraxie. Se třemi posledními se ale v zahraničí nesetkáme, tyto termíny se používají jen u nás. Je třeba si také uvědomit, že jednotlivé potíže se různě kombinují.

---

³ Vyhláška č. 147/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. *MŠMT Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2016-01-05]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-147-2011-sb-ktou-se-meni-vyhlaska-c-73-2005-sb>

⁴ *Speciální pedagogika časopis pro teorii a praxi speciální pedagogiky*. Praha: PedF UK, 2014, č. 2. ISSN 1211-2720.

1.1 Dyslexie, dysgrafie, dysortografie

Dyslexie (z latinského Legere = sbírat, číst) označuje specifickou poruchu čtení (někdy bývá laicky užívána i jako označení pro poruchy čtení a psaní nebo dokonce celkově pro specifické poruchy učení). Někdy se projevuje již v úplných začátcích čtení při rozpoznávání a zapamatovávání si jednotlivých písmen, při rozlišování písmen tvarově podobných (b-d, s-z, t-j). Zaměňuje, přehazuje, vynechává písmena, slabiky, číslice i celá slova. Často se také stává, že si přečte část slova a zbytek si domyslí. Problém může činit i rozlišení zvukově podobných hlásek (a-e-o, b-p). Dítě ve čtení zaostává nad ostatními stejně starými žáky, kteří se učí číst stejnou metodou, špatně rozumí čtenému textu, a to způsobuje ve vyšších ročnících nepochopení zadaných úloh. Jejich pochopení vyžaduje neúměrně dlouhou dobu. Čtení je pomalé, velké úsilí vyžaduje udržení očí na lince, hlavně u hustého a drobného tisku. Obtíže nastávají i při spojování hlásek v slabiku a posléze souvislé čtení, související s oslabením v oblasti mozkových hemisfér a očními pohyby a promítají se do rychlosti, správnosti a porozumění textu.⁵

Původ a příčiny dyslexie jsou ze dvou třetin lehké mozkové poškození, dále pak dědičné faktory a poruchy neurotického charakteru nebo blíže neurčené či nejasné etiologie.

Dyslexii můžeme členit podle Litevky A. Lalajevy:

- 1) Fonetická – vzniká jako následek nezvládnutého fonemického systému jazyka.
- 2) Optická – se projevuje poruchami zrakové a zrakoprostorové analýzy, nediferencovaností představ o tvaru, poruchami zrakové paměti, prostorového vnímání a prostorové paměti.
- 3) Agramatická – projevuje se nedostatečným osvojením gramatických forem, morfologických a syntaktických zobecnění.
- 4) Sémantická – projevuje se nedostatečným chápáním smyslu čteného textu.⁶

---

⁵ PIPEKOVÁ, J. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-65-6.

⁶ ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení*. 1. vyd. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-038-3.

Sociální dosah poruchy a její sekundární projevy nelze chápat jenom jako izolovanou poruchu čtení, ale zasahuje celou osobnost. Nedostatečné zvládnutí čtení omezuje přísun informací. Opakované neúspěchy jsou zdrojem psychické traumatizace a nevhodných reakcí a postojů okolí (rodičů, učitelů – tresty, zákazy, obviňování z lenosti, zesměšňování). Dítě je potom nadměrně zatěžováno přípravou na vyučování. Toto vše vyvolává často negativní postoj ke škole, neurózy a poruchy chování.⁷

Návrh kritérií pro stanovení diagnózy dyslexie ve školním věku:

- 1) Dítě má závažné problémy v konkrétní vzdělávací oblasti (čtení).
- 2) Specifická porucha učení se vyskytuje alespoň u jednoho rodiče nebo u sourozenců.
- 3) Osobní anamnéza dítěte signalizuje výrazné komplikace v těhotenství, kolem porodu nebo v raném období života dítěte – známky lehké mozkové dysfunkce.
- 4) Přetrvávají problémy v řečové oblasti.
- 5) Dosavadní vývoj odráží normální úroveň rozumových schopností.
- 6) Výraznější problémy ve čtení již od počátku školní docházky, popřípadě lze předpokládat, že problémy byly v prvních letech kompenzovány výbornou inteligencí, dobrým pedagogem a podporující rodinou.
- 7) Dítě nerado čte a je třeba ho do čtení nutit.
- 8) Nezabírá ani delší domácí příprava, ani doučování ve škole.

Dysortografie (z řeckého orthos = správný; grafó = píši) je porucha pravopisu, kdy dítě nedokáže správně zapsat všechna písmena ve správném pořadí včetně délky i měkkosti. Z 95 % se vyskytuje zároveň s dyslexií. Postižena je hlavně schopnost sluchové analýzy, sluchová percepcie a fonemický sluch. Doprovodným znakem bývají specifické vady řeči – artikulační neobratnost a specifická asimilace. Žák nerozlišuje měkké a tvrdé slabiky, délku samohlásek, vynechává čárky, háčky, znaménka a není schopen rozložit slovo na slabiky, popřípadě slabiky na hlásky a naopak. Sluchové podněty přijímá a zpracovává pomaleji než ostatní, má slabší krátkodobou sluchovou paměť a obtížně si zapamatuje informace, které přijímá

---

⁷ ZELINKOVÁ, O. a M. ČEDÍK. *Mám dyslexii: průvodce pro dospívající a dospělé se specifickými poruchami učení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0349-0.

sluchem. Dítě vynechává (místo vlastní napíše vlasní), přehazuje (místo předpony napíše přepodny), přidává (místo klášteře napíše kalášteře) a nedopisuje písmena, slabiky i slova. Písemný projev bývá někdy nesrozumitelný. Důležité je ale pochopit a vědět, že chyby dysortografické nemůžeme považovat za chyby gramatické, které žáci dělají z důvodu neznalosti gramatických pravidel, protože většina dysortografických dětí tato pravidla zná a ústně je umí bez problémů používat. Hlavní příčinou může být dysgrafie. Grafický projev dítě vyčerpává a ono se pak dopouští mnoha pravopisných chyb.⁸

Dysgrafie postihuje schopnost naučit se přiměřené úrovni psaní. Je způsobena specifickou vývojovou poruchou motorické funkce, kdy není přiměřeně vyvinuta jemná motorika. Děti bývají méně zručné i při jiných činnostech, které souvisejí s jemnou motorikou než jen při psaní. Projevy jsou shodné s dyslexií, ale mají písemnou podobu např.:

- zaměňuje písmena vizuálně podobná,
- píše pomalu, a pokud je přinuceno psát rychleji, je jeho písmo až nečitelné,
- písmena mají různou velikost, sklon, jsou nespojená nebo naopak spojeno několik slov,
- má silný nebo naopak příliš slabý tlak na podložku,
- v matematice mu činí problém zápisu čísel do sloupců, což jej znevýhodňuje při písemných výpočtech,
- zrcadlově zaměňuje písmena ve slově i číslice,
- vynechává části slov, písmena, interpunkční znaménka či celá krátká slova, předložky a spojky, přičemž žák není schopen chyby odhalit,
- neupravené, neúhledné, někdy nečitelné písmo,
- časté problémy i při kreslení a v tělesné výchově.

Písemný projev kontrastuje s mluveným projevem. Často se vyskytuje s dysortografií. Neschopnost osvojit si gramatickou normu se nemusí týkat celé gramatiky, ale jen některých specifických jevů.

---

⁸ JUCOVIČOVÁ, D., H. ŽÁČKOVÁ a H. SOVOVÁ. *Specifické poruchy učení na 2. stupni základních škol*. 1. vyd. Praha: D+H, 2001.

Dyskalkulie (z latinského calculus) je obdobou dyslexie v oblasti matematiky a je také podobně definována: dítě se nemůže naučit počítat, i když není intelektově nijak opožděno a má normální podmínky k učení. Tito žáci mají nižší úroveň logicko-matematické inteligence a inteligence prostorové. Nejčastěji nemůže pochopit symbolickou povahu čísla a ulpívá zcela nepřiměřeně na konkrétních názorných představách. Naučí se pamětným spojům, ale náročnější přechody přes desítku mu dělají velké potíže.

Členění dyskalkulie podle L. Košče:

- 1) Praktognostická – porucha matematické manipulace s konkrétními předměty nebo symboly, porucha prostorového faktoru matematických schopností.
- 2) Verbální – obtíže při označování počtu a množství předmětů, znaků a úkonů, neschopnost zvládat vyjmenovávání číselné řady od nejvyšší k nejnižší a naopak, jmenování řady sudých nebo lichých čísel, neschopnost představy vysloveného čísla či slovního označení počtu ukazovaných předmětů.
- 3) Lexická (numerická) – neschopnost číst matematické symboly, přečíst vícemístné číslo s nulami uprostřed nebo napsané svisle, záměny tvarově podobných čísel (3-8,6-9, římských IV. - VI., záměny čísel 12-21), čtení pouze číslic 4,2,5 místo čísla 425. Příčinnou bývá porucha zrakové percepce nebo porucha orientace v prostoru, zvláště pravolevé orientace.
- 4) Grafická – neschopnost psát matematické znaky nebo číslice formou diktátu či přepisu, obtíže při psaní vícemístných čísel, psaní v opačném pořadí, zapomínání psát nuly, nepřiměřeně velké číslice, neschopnost umístit jednotky pod jednotky, desítky pod desítky atd., problémy při rýsování jednoduchých obrazců, porušení pravolevé a prostorové orientace.
- 5) Operační – narušení schopnosti provádět matematické operace, záměny operací, sčítání x odčítání, záměny čitatele a jmenovatele, desítek a jednotek při sčítání, obtíže při řešení kombinovaných úloh.
- 6) Ideognostická – porucha chápání matematických pojmů a vztahu mezi nimi (žák umí přečíst a napsat číslo 6, ale neuvědomuje si, že to je totéž jako $5+1$, 3×2 , jedna polovina z 12), neschopnost počítat po jedné od daného čísla, neschopnost

chápaní vztahů v matematických řadách (např. 3, 6, 9, 12), nechápaní čísla jako pojmu, obtíže při řešení slovních úloh.

V matematice se mohou promítnout i problémy dysgrafické a dyslektické.⁹

1.2 Dismúzie, dyspinxie, dyspraxie

Jednotlivé poruchy mají různou intenzitu a rovněž různý dopad na vzdělávací činnost. Jejich hlavním znakem bývá nestálost, střídání výkonu správného a chybného.

Dysmúzie se projevuje jako nedostatek smyslu pro hudbu a rytmus. Může být spojena se sníženou schopností zapamatovat si, identifikovat, reprodukovat část hudby, písničku nebo rytmus. Dítě slyší melodii, ale nezopakuje ji, i když zná slova. Totální dysmúzie znamená potom nedostatek hudebního smyslu vůbec. Žák hudbu nechápe, tudíž o ní nemá zájem.

Dyspinxie se vztahuje k motorickým dovednostem a kvalitě výtvarného projevu. Držení tužky je tvrdé, křečovitě a neobratné. Kresba je na nízké úrovni, objevuje se disproporce jednotlivých částí těla (například je každá noha či ruka jinak velká, dlouhá) a připojení částí na špatném místě (například ruka u krku). Děti zapomínají na podstatné detaily (například ucho, vlasy), mají potíže s členěním plochy papíru. Čáry mívají nízkou kvalitu, jsou křivé, dvojité, roztřesené a přeškrťované. Žák nedokáže zaznamenat na dvojrozměrný papír svoji trojrozměrnou představu a nechápe perspektivu.¹⁰

„Syndrom nešikovného dítěte“ neboli **dyspraxie**. Jedná se o opožděný vývoj hrubé i jemné motoriky. Děti s touto poruchou bývají neobratné, pomalé, výrobky potom mohou být až nevzhledné a potíže se mohou projevit při psaní, kreslení, tělesné výchově, pracovním vyučováním a někdy i při mluvení (artikulační neobratnost). Činí jim

---

⁹ ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení*. 1. vyd. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-038-3.

¹⁰ VÍTKOVÁ, M. *Integrativní speciální pedagogika*. 2. upravené vyd. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-071-9.

potíže obyčejné činnosti, jako například používání lžičky a příboru, zapínání knoflíků, zavazování tkaniček, jízda na kole či koloběžce, stavění stavebnice a drobné ruční práce.¹¹

---

¹¹ PIPEKOVÁ, J. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-65-6.

2 VÝVOJOVÁ PORUCHA CHOVÁNÍ ADD

Zkratka ADD neboli attention deficit disorder je vlastně souhrn příznaků znamenající poruchu pozornosti a patří do skupiny poruch chování.

Jde o děti s často průměrnou až nadprůměrnou inteligencí, které mají poruchu chování a často i poruchu učení. Dítě s poruchou pozornosti nemusí být hyperaktivní, nevyrušuje, nezlobí, neupoutává na sebe pozornost a pro učitele není tolik nápadné. Pro dítě ale tato porucha představuje vážný problém: nechá se snadno rozptýlit vnějšími podněty, těžko udrží pozornost, tudíž má problém s nasloucháním a plněním úkolů (soustředit se na něj a dokončit ho), jeho výkon se neustále mění, často bývá nepořádné a nesamostatné.¹²

2.1 Projevy a příčiny ADD

Vymezení pojmu ADD/ADHD se u různých autorů odlišuje a je také mnoho teorií, které vysvětlují různá hlediska pochopení tohoto syndromu. Děti s diagnostikovaným hypokinetickým tempem stále přibývá i přes to, že terminologie je nejasná a chybí dostatek odborné literatury.

Projevy:

Někdy můžeme příznaky ADD/ADHD u dětí pozorovat už v útlém dětství. Projevy přetrvávají po celou dobu školní docházky a někdy až do dospělosti, ale mohou i vymizet a dítě se nadále vyvíjí bez obtíží. U většiny jedinců symptomy ADHD přetrvávají, ale nejsou již tolik závažné.¹³

Poruchy paměti a pozornosti – porucha pozornosti velmi ovlivňuje paměť. Děti jsou: nesoustředěné (nevydrží si hrát s jednou věcí ani se věnovat jedné aktivitě či úkolu

---

¹² RIEF, Sandra F. *Nesoustředěné a neklidné dítě ve škole: praktické postupy pro vyučování a výchovu dětí s ADHD*. Vyd. 4. Přeložil Lenka STAŇKOVÁ. Praha: Portál, 2010. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 978-80-7367-728-2.

¹³ ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 11. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-514-1.

delší dobu, snadno se nechají rozptýlit okolními podněty), snadno unavitelné, méně si pamatují, špatně si vybavují, často zapomínají, nenosí si pomůcky na vyučování a stále něco hledají, mohou být netrpělivé a opožděně reagovat na pokyny.

Opožděný vývoj a poruchy řeči – řeč není plynulá, špatná výslovnost.

Potíže s jemnou i hrubou motorikou – žáci mohou být neobratní až nešikovní (zavazování tkaniček, používání příboru při jídle, problémy v předmětech výtvarná výchova, tělesná výchova, pracovní činnosti), písmo mívají neúhledné někdy až nečitelné.

Poruchy chování a emocí - labilita – můžeme pozorovat časté střídání nálad, výkyvy ve výkonu (stejný úkol jednou zvládne bez problémů, podruhé ho není schopný splnit), neschopnost ovládat vlastní reakce (neovládají se, jednají nepřiměřeně a nedomýšlí důsledky svého jednání).

Poruchy vnímání - pravolevá a časoprostorová orientace, zrakové a sluchové vnímání (podobné tvary, zvuky, hlásky).

Myšlení dětí s ADD je chaotické, nepružné a špatně vnímají souvislosti.

Nelze ale říci, že by každé dítě mělo všechny příznaky, vždyť každé dítě je jedinečné, proto vykazuje různé projevy i jejich kombinace. K ADD se také mohou nabalovat různé další syndromy, které nejsou jeho součástí:

- poruchy učení (dyslexie, dysgrafie, dyskalkulie a některé další);
- zdravotní problémy (nízká imunita, alergie, zaostalá vyspělost);
- sociální problémy (destruktivní chování, lhaní, krádeže, nedůtklivost, hněv, vulgární vyjadřování);
- psychické poruchy (Touretteův syndrom akustických tiků, obsedantně-kompulzivní porucha – nutkavé chování nebo posedlost, maniodepresivní porucha, tiky tělesné, Aspergerův syndrom, deprese, úzkostné stavy).

D. Jucovičová a H. Žáčková uvádějí tři základní typy ADHD dle jednotlivých projevů a četnosti výskytu:

1) Mírný typ ADHD - slabá forma, či slabý typ ADHD. Projevuje se v menší míře než ostatní typy. Žák mívá problémy s koncentrací pozornosti, není však třeba speciální péče, většinou postačí individuální přístup. Sociální interakce může být zcela bez poruch nebo s menšími poruchami.

2) Střední typ ADHD - středně těžká forma ADHD. Žáci jsou velmi neklidní, emočně labilní, nesoustředění, impulzivní a hůře se ovládají. Ve společenském chování vnímáme mírně vážné až vážné projevy ADHD. U tohoto typu nestačí jen individuální přístup, ale je potřeba i speciální péče.

3) Závažný typ ADHD - silná či vážná forma ADHD. Zde se projevují příznaky syndromu ADHD v hojné míře jak v rodině, tak ve škole. Negativně jsou ovlivněny i vztahy s vrstevníky. Často se také přidružují specifické poruchy učení. U těchto žáků můžeme pozorovat velmi výrazný neklid až neschopnost se ovládat a jsou vysoce impulzivní. Zde je už nutná speciální péče.¹⁴

Příčiny:

Jednoznačné příčiny dosud nejsou známy, ale ADD se nejčastěji připisuje dědičnosti nebo jiným biologickým faktorům jako jsou:

- výskyt ADD v rodině (rodič, sourozenec, příbuzný);
- neurologická porucha spojená s nedostatečným množstvím či nerovnováhou chemické látky, která přenáší nervové signály, dopaminu;
- komplikace v těhotenství, při porodu či po porodu (infekce, úraz, stres, rizikové těhotenství, předčasný porod, poporodní komplikace);
- užívání drog a alkoholu v těhotenství;
- velmi vysoké horečky v prvním roce života, onemocnění (encefalitida, meningitida), úrazy hlavy
- otrava olovem¹⁵

Psychologická teorie předpokládá, že hyperkinetický syndrom je navozený způsobem výchovy rodičů spojeným s dispozicemi. Takže není možné, aby se u dítěte vytvořily správné vzorce chování, pokud je dítě nadměrně stresováno. Jeho osobnost

---

¹⁴ JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. *Máme dítě s ADHD: rady pro rodiče*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5347-8.

¹⁵ RIEF, Sandra F. *Nesoustředěné a neklidné dítě ve škole: praktické postupy pro vyučování a výchovu dětí s ADHD*. Vyd. 4. Přeložil Lenka STAŇKOVÁ. Praha: Portál, 2010. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 978-80-7367-728-2.

také negativně ovlivňují časté konflikty s rodiči, které vznikají častými výtkami a káráním ze strany rodičů.¹⁶

Diagnostika ADD:

- je možná již od čtyř let;
- měla by být kompletní (psychologická, neurologická);
- je nutná spolupráce mezi rodičem, psychologem, pedagogem, neurologem, logopedem a dalšími;
- náprava musí probíhat pod dohledem odborníka.

2.2 Hypoaktivita a hyperaktivita

Hypoaktivní děti jsou málo aktivní, velmi pomalé a někdy až apatické. Bývají také nemotorné a jsou zvýšeně unavitelné. Je nutné je často vhodně motivovat a stále myslet na to, že potřebují pracovat ve svém tempu. Mají problémy udržet pozornost a objevují se u nich poruchy učení. Někdy se nám může zdát, že nejsou schopny si pamatovat. Mají obtíže s navázáním sociálních vztahů. Na pokyny reagují pomalu, úkoly nedokončují (nestíhají je vypracovat) a hodně chybují. Z tohoto důvodu nás často napadne přirovnání „spící pana“, nebo se můžeme mylně domnívat, že je žák líný ba dokonce hloupý, přitom inteligence nesouvisí přímo s rychlostí.¹⁷

Hyperaktivita, označovaná zkratkou ADHD, znamená attention deficit hyperactivity disorder - poruchu pozornosti provázenou hyperaktivitou a je dnes častěji používaným pojmem.

Charakterizuje ji základní triáda symptomů: nepozornost, hyperaktivita a impulzivita. Mezi hlavní projevy nepozornosti patří nesoustředěnost na podrobnosti, neudržení pozornosti při hraní či plnění úkolů, neschopnost postupovat podle pokynů a uspořádat si zadané úkoly, často se vyhýbá úkolům, které vyžadují soustředění, ztrácí

---

¹⁶ ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 11. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-514-1.

¹⁷ JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. *Neklidné a nesoustředěné dítě ve škole a v rodině: základní projevy ADHD, zásady výchovného vedení, působení relaxačních technik, dospívání hyperaktivních dětí*. Praha: Grada, 2010. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2697-7.

věci, je zapomnětlivé a dá se velmi lehce vyrušit vnějšími podněty. Pokud je porucha pozornosti provázena hyperaktivitou, pak je dítě také neklidné, stále si s něčím hraje, nedokáže setrvat na místě a nám připadá, že je neustále v pohybu (vrtí se na židli, kope nohama, pohybuje rukama, houpe se). Během výuky na sebe upoutávají pozornost, předvádí se, vykřikují, šaškují, mají potíže chovat se tiše, jsou hlučné a nadměrně motoricky aktivní.

Můžeme pozorovat impulzivitu a neovládání se, takže často něco jen tak vyhrknou, skáčou ostatním do řeči, vše komentují, ruší ostatní a nadměrně mluví. Také mají problém čekat, až na ně přijde řada. Nejdřív jednají a potom teprve přemýšlejí. Jejich chování je nepřiměřené až agresivní a patrná je sociální nevyzrálost či malá sebeúcta.¹⁸

ADHD má ale i své silné stránky. Například hyperaktivita přináší energičnost, vyšší výkonnost, rychlé rozhodování, ale také schopnost dělat více věcí najednou či vnímat více podnětů naráz a reagovat na ně. Odlišné vnímání potom vede k rozvinuté fantazii a kreativitě. S hyperaktivitou se často pojí zvýšená citlivost, spontánnost a veselost. Dítě s ADHD bývá pohotové v řeči a komunikativní.¹⁹

---

¹⁸ ANTAL, Martin. *To dítě je nepozorné: jak žít s hyperaktivním dítětem: ADHD očima ADHD*. Praha: Mladá fronta, 2013. ISBN 978-80-204-2898-1.

¹⁹ JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. *Máme dítě s ADHD: rady pro rodiče*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5347-8.

3 REEDUKACE

Dítě, se kterým začínáme pracovat, mívá často nepříjemné zážitky z učení. Pokud tedy chceme zlepšit jeho vztah k učení, musíme začít činnostmi, ve které je úspěšné.

Navážeme s ním kontakt třeba vyprávěním o mimoškolních činnostech nebo jeho zájmech. Pak provádíme průpravná cvičení formou her a soutěží, například rozvoj percepce řeči, cvičení pravolevé a prostorové orientace, soustředění. Reedukaci neomezujeme jen na oblast, ve které se porucha projevuje nejvíce.

3.1 Reedukace specifických vývojových poruch učení

Dyslexie - nejčastější chyby:

- dvojí čtení;
- vynechávání, přidávání, přesmykování či záměny písmen;
- ulpívání na slabikách, přerývané slabikování;
- domýšlení textu;
- obtíže při čtení slov se souhláskovými shluky;
- čtení bez porozumění;

Dyslexie má různé projevy i příčiny, proto neexistuje univerzální metoda, kterou by bylo možné použít ve všech případech. Na základě pedagogické diagnostiky vybíráme tu metodu (nebo kombinace metod), která je nejvhodnější. Při reedukaci čtení vycházíme z úrovně, které žák dosáhl. Cvičení zadáváme hravou formou, jsou potom zajímavější a motivačně účinnější. Výběr provádíme podle chyb, kterých se žáci dopouští. S cvičeními je dobré seznámit i rodiče.²⁰

Příprava na čtení: rozvoj percepce řeči, soustředění na určitý úkol.

Slabičné čtení:

---

²⁰ JUCOVIČOVÁ, D., H. ŽÁČKOVÁ a H. SOVOVÁ. *Specifické poruchy učení na 2. stupni základních škol*. 1. vyd. Praha: D+H, 2001.

- 1) Vyvozování písmen – snažíme se zapojit co nejvíce smyslů. Můžeme použít přírodních zvuků, obrázků, říkanku, pohyb, modelovat písmena, malovat je, vyrývat je do různých materiálů, obtahovat tvary prstem.
- 2) Slabikování - můžeme využívat papírová písmena, slabiky na kartách a korálková písmena na gumě.
- 3) Čtení celých slov - např. čtení řady slov od výchozí slabiky la-šla-šlape-vyšla-přišla-našla. Sledujeme přirozený mluvní projev i správnou intonaci (můžeme zařazovat dramatizaci pohádek, říkanek).
- 4) Porozumění čtenému textu - přiřazujeme slova i věty k obrázkům. Žáci ilustrují text, nebo domýšlí překryvané části písmen nebo celých slov.
- 5) Záměny písmen - upevňování znalosti písmene spojováním písmene s obrázkem nebo hláskou s písmenem a porovnávání obou písmen (obtahováním, kreslením, modelováním, vyškrtáváním, vybarvováním, podtrháváním), opět se snažíme zapojit co nejvíce smyslů.
- 6) Dvoji čtení - čtení s okénkem, párové čtení.
- 7) Ulpívání na slabikách – využíváme okénko, záložku, čtení ve dvojicích a ve skupinách.

Před i v průběhu reedukace **dysgrafie** uvolňujeme ruku a žáky nepřetěžujeme stálým psaním. **Rozvíjení motoriky:** cvičení paží (mávání, kroužení, vzpažení, navíjení klubíčka), uvolnění pletence ramenního, pohyby dlaní (kroužení, mávání, kývání, tlačení dlaněmi proti sobě, stlačení v pěst a otevírání, údery pěstí o podložku), rozvíjení jemné motoriky (trhání, modelování, navlékání, omalovávání, skládání, pohyby prstů – dotýkání palce s ostatními prsty, oddalování prstů a přibližování).²¹

Držení psacího náčiní: používání násadky pro správný úchop.

Uvolňovací cviky: nejprve ve směru svislém na balicí papír, tabuli či jinou velkou plochu, poté na šikmém podkladu a nakonec na vodorovné podložce, žáci používají křídly, voskové pastely, uhel, tužky.

---

²¹ ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení*. Praha: Portál, 1994. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-7178-038-3

Metody a pomůcky k nápravě dysortografie:

- dyslektické tabulky, dysortografické tabulky
- soubory kartiček s barevně odlišenými samohláskami
- tvrdé a měkké kostičky i, y
- elektrický bzučák
- průhledné a neprůhledné omyvatelné folie
- soubory pro pravopisná cvičení

1) Rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek

Je nutné, aby si žáci vše, co píší, diktovali zřetelně nahlas nebo alespoň polohlasně a artikulačně zdůrazňovali délku samohlásek. Je lepší porušovat zásadu plynulého psaní slov a psát znaménka hned.

Pomůcky: bzučák (zvonek), hudební nástroje, stavebnice s krátkými a dlouhými prvky (předříkáváme slova, žák je přehrává pomocí bzučáku nebo bzučákem doprovází slova diktovaná, krátké a dlouhé samohlásky znázorňují pomocí stavebnice).

2) Rozlišování slabik dy-di, ty-ti, ny-ni

Je nutné, aby si žáci diktovali to, co píší a také to zkontrolovali.

Pomůcky: tvrdé kostky se slabikami dy, ty, ny a měkké kostky se slabikami di, ti, ni (učitel předříkává dvojice slabik, žák je opakuje, ohmatává příslušnou kostku, žák mačká např. měkkou kostku s di//dí a vyhledává slova s touto slabikou).

3) Rozlišování sykavek (s, c, z, š, č, ž)

Nesprávná výslovnost a špatné sluchové rozlišování se vzájemně ovlivňují a odráží se v písemném projevu.

Pomůcky: karty s písmeny, obrázky se slovy, která obsahují sykavky (žáci mají na kartách napsané sykavky, učitel vyslovuje slabiky, žáci zvedají karty s písmeny nebo učitel vysloví hlásku, žák zopakuje hlásku a ukáže odpovídající písmeno a vyhledá slovo obsahující tuto hlásku).

4) Vynechává, přidává, přehazuje písmena či slabiky

Provádíme cvičení sluchové analýzy a syntézy (písemná i ústní) a vyžadujeme správnou artikulaci, popř. polohlasné diktování.

5) Nerozlišuje-li hranice slov v písmu

Vyznačuje slova částmi stavebnice nebo písemně. Určuje počet slov ve větě.

6) Osvojování mluvnického učiva

Zaměřujeme se pouze na nový jev.

Pomůcky: karty s tvrdým a měkkým i-y, karty s párovými souhláskami, přehledy mluvnického učiva, doplňovací cvičení (žák vyhledává příbuzná slova, doplňuje i-y ústně, zapisuje jen slovo s procvičovaným jevem, opisuje slova, ve kterých chybuje opakovaně).

7) Oprava písemných prací

Neopravujeme chyby červeně (žák může ztrácet motivaci, fixovat si špatné tvary a neví jak chyby napravit), chyby je možné označit tužkou a nechat je žáka ještě jednou opravit nebo společně s ním chyby vyhledávat a zdůvodňovat správný pravopis.²²

Pro reedukaci **dyskalkulie** využíváme manipulaci s předměty, doprovázenou slovním komentářem, který nám pomůže kontrolovat správný postup, složitější postupy rozložíme na menší kroky, stále opakujeme a obměňujeme. Cvičení volíme podle toho, kde dítě selhává.

Předčíselné představy: třídění podle tvaru, skládání tvarů, uspořádání podle velikosti, pravolevá a prostorová orientace, pojmy – malý, větší, stejný, slabý, největší a podobně.

Číselné představy: určují více, méně, stejně, nejméně, spojování množství prvků s číslem, orientace na číselné ose (větší, menší než), porovnávání čísel, rozklad čísel

Struktura čísla: čtení číslic, vyhledávání číslic na vyšrafovaném či vytečkovaném podkladu, rozklad na desítky, jednotky, psaní do desítkové tabulky, grafické znázorňování číslic do mřížky.

Matematické operace: objasňování operací pomocí manipulace, násobení a dělení na názorném materiálu, zdůrazňování správného umístění čísel.

---

²² ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení*. Praha: Portál, 1994. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-7178-038-3.

Slovní úlohy: numericky snadné, pomocí manipulace s předměty, dohlédnout na správný metodický postup.

Chápání číselných řad a cvičení paměti: formou her, hádanek, soutěží.

Orientace v čase: dny v týdnu, měsíce v roce, určování hodin, skládání dějových obrázků podle posloupnosti.²³

3.2 Reedukace vývojové poruchy chování ADD/ADHD

Ve většině případů lze různými metodami ADHD/ADD napravit. Není to snadné, ale ani nemožné.

Nutné je:

- začít brzy (pokud možno předškolní nebo mladší školní věk);
- nápravu provádět systematicky;
- nevzdávat to.

Bez potřebné péče tyto děti zaostávají za svými vrstevníky a výrazně to tak ovlivňuje jejich vztah ke škole, učení a někdy i vztahy se spolužáky.

Východiskem je rozbor získaných informací vyplývajících z diagnostiky dítěte, sledování rodičů a dalších dospělých i dětí, s nimiž žák přichází do kontaktu.²⁴

Nejvýznamnější roli hned po rodičích má učitel. Musí podporovat schopnost koncentrace, sebevímání a sebeovládání a je třeba si uvědomit, že ač takové dítě vypadá, že neví, ve skutečnosti má jen problém, udělat nebo říct to, co ví. Když není schopno klidně sedět, můžeme mu pomoci posláním pro pomůcky, pověřit ho vybíráním sešitů či mazáním tabule. Dopřát mu více času při písemných pracích či testech. Nechat dítě zopakovat zadání, abychom si ověřili, zda pochopilo. Stejně tak důležité je ale, aby zadání byla krátká, jasná s intonačním zdůrazněním jednotlivých částí. Frustrující musí být v písemné práci i velké množství červené barvy po opravě učitelem. Někomu nevyhovuje písemné zkoušení, někomu zase ústní, třeba má problém

---

²³ ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení*. Praha: Portál, 1994. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-7178-038-3.

²⁴ ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 11. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-514-1.

stát před žáky u tabule. Zde je vše na učiteli, to on má obrovskou šanci pomoci dítěti svým individuálním přístupem.²⁵

Žáci s poruchami pozornosti potřebují stanovit vhodná pravidla a řád. Důležitá je také důslednost při dodržování těchto pravidel. Pokud možno mít netradiční, účelnou a stabilně uspořádanou třídu a odstranit rušivé podněty. Potřebují pomoci se systémem uspořádání pomůcek a pracovního místa. Svůj řád by měl mít i jejich denní režim a střídání práce a odpočinku. Místo neustálého okřikování a napomínání je vhodné domluvit si nějaký signál nebo gesto. Učitel by měl reagovat klidně, mluvit pomalu, trpělivě úkoly opakovat, vyvarovat se zdlouhavému kázání, protože hyperaktivní dítě ho stejně nevnímá, dělat vždy jen jednu věc a nesrovnávat jej s ostatními. Velmi důležité je, aby u dítěte podporoval sebedůvěru a úctu v sebe sama.

Na učiteli je, aby používal poutavé a interaktivní vyučovací metody a k žákovi přistupoval citlivě. Využíval pozitivní motivaci, chválil za každé pozitivní chování. A pokud dojde u hyperaktivního dítěte ke zhoršení prospěchu, nesmí dopustit, aby to vedlo k pocitům méněcennosti.

---

²⁵ ANTAL, Martin. *To dítě je nepozorné: jak žít s hyperaktivním dítětem: ADHD očima ADHD*. Praha: Mladá fronta, 2013. ISBN 978-80-204-2898-1.

PRAKTICKÁ ČÁST

Hlavním cílem praktické části bakalářské práce je zpracování projevů integrovaných žáků s vývojovou poruchou chování – ADD a ADHD spojené s vývojovými poruchami učení ve výuce na základní škole kvalitativním šetřením a vypracování zásad práce, námětů hodin a aktivit vhodných k zařazení do výuky.

4 CÍL VÝZKUMU PRÁCE, VÝZKUMNÉ OTÁZKY A METODOLOGIE

Cílem kvalitativního šetření je zpracování projevů integrovaných žáků s vývojovou poruchou chování – ADD a ADHD spojené s vývojovými poruchami učení ve výuce na základní škole.

Ke kvalitativnímu šetření byly vytvořeny tyto výzkumné otázky:

Jaké jsou zásady práce se žáky s vývojovými poruchami učení a chování?

Jak zpestřit výuku, aby byli tito žáci lépe motivováni k výchovně vzdělávacímu procesu?

Metodologie výzkumu: k dosažení cíle bylo zvoleno kvalitativní výzkumné šetření a zvolena případová studie (kazuistika). V literatuře se nemohou odborníci sjednotit v konkrétním vymezení kazuistiky, ale smyslem je pochopení jednoho nebo více případů a jejich prozkoumání.

K realizaci výzkumného projektu jsem použila analýzu odborné literatury, dlouhodobé pozorování, analýzu rodinné, osobní a zdravotní dokumentace, analýzu dokumentů z PPP a rozhovory s rodiči žáka a s třídním učitelem.

5 CHARAKTERISTIKA MÍSTA ŠETŘENÍ

Základní škola Lomnice je devítiletá škola venkovského typu. V každém ročníku je jedna třída. I přesto, že mnoho dětí z Lomnice navštěvuje školy se specializací nebo gymnázium v nedalekém Sokolově, na nedostatek žáků a nezájem rodičů si škola nemůže stěžovat. Navštěvují ji totiž děti z okolních obcí. Zmíněné obce mají často jen první stupeň vzdělávání, proto nejvíce dětí přibývá v šestém ročníku. K 1. 9. 2015 bylo přihlášeno v základní škole 173 žáků. Ve školském rejstříku je kromě oboru základní škola zapsán i další obor – základní škola speciální. Tudíž se tu vzdělávají i žáci s mentálním postižením. Díky nižšímu počtu dětí ve třídách může škola nabídnout dostatek času pro každého: věnovat se žákům integrovaným s různými poruchami, s vývojovými poruchami učení, ale i nadaným. Velkou přednost vidím ve výuce předmětu Osobnostní a sociální výchova, která se vyučuje 1 hodinu týdně už od prvního ročníku. Je zaměřena na rozvoj osobnosti žáků, dobrých mezilidských vztahů ve třídách, komunikaci a další sociální dovednosti a morální postoje. Výuka anglického jazyka probíhá také již od první třídy. Na druhém stupni se ještě přidává jazyk německý nebo ruský podle volby žáků. Škola se snaží zvyšovat kvalifikovanost pedagogického sboru a to se jí také daří. Učitelé prvního stupně byli proškoleni několika desítkami hodin na výuku čtení metodou Sfumáto a již čtvrtým rokem je tato metoda uplatňována ve výuce. Výuka probíhá v kmenové třídě. Žáci využívají počítačovou učebnu, tělocvičnu a multifunkční hřiště. Všechny třídy vyjíždějí každý školní rok na ozdravné pobyty. Nedílnou součástí školních aktivit jsou exkurze a výlety spojené s výukou. Nově byl zařazen i lyžařský kurz. Naše škola se také zúčastňuje řady sportovních soutěží, ve kterých jsou žáci úspěšní.

Všechny tyto skutečnosti posloužily ve prospěch školy, protože v posledních letech se počet žáků natolik zvýšil, že školní družina byla nucena otevřít druhé oddělení – školní klub.

6 VLASTNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Pro tyto kazuistiky jsem si vybrala tři žáky naší školy, přibližně stejného věku, které sama učím, tudíž znám, a měla jsem možnost je dlouhodobě sledovat. Tito žáci mají diagnostikovány vývojové poruchy chování společně se specifickými vývojovými poruchami učení. Vzhledem k ochraně osobních údajů jsem zvolila smyšlená jména Lucie Nováková, Marek Podružil a Tomáš Malý.

6.1 Kazuistika 1 - žákyně Lucie

Lucie je jedenáctiletá dívka, přiměřeně vyspělá, s diagnostikovanou vývojovou poruchou chování – ADD s hypokinetickým tempem, dysortografií a znaky dyslexie a dyskalkulie.

Anamnéza

Pochází z neúplné rodiny. Má vlastního staršího bratra a v doplněné rodině otce má tři mladší sourozence. Otec s matkou komunikují s obtížemi a soud schválil pro Lucku střídavou výchovu. Otec pracuje jako svářeč a matka jako prodavačka. Lucka má vždycky všechny pomůcky v pořádku, chodí slušně a moderně oblékaná a účastní se se svou třídou všech školních akcí. Do naší školy dojíždí sama, sourozenci navštěvují školu v jiné obci.

Rodiče neuvedli žádné rizikové faktory v období perinatálním ani později. Do školky nastoupila jako tříletá. Na naši školu přestoupila před dvěma lety z jedné vesnické školy. Přestup pro ni nebyl jednoduchý, byla velmi uzavřená a stranila se třídního kolektivu. Až teprve během druhého pololetí začala se spolužáky komunikovat a třída ji přijala mezi sebe. Lucka měla zpočátku velmi špatný prospěch, doma se s rodiči dlouho učila či vypracovávala domácí úkoly a to v ní vzbuzovalo odpor k učení. Po konzultaci s rodiči byl změněn způsob hodnocení některých předmětů na slovní (viz příloha F), bylo dohodnuto zadávání domácích úkolů v omezené míře a dodržování jen krátké přípravy na vyučování. Lucka se sice prospěchově moc nezlepšila, ale do školy chodila raději a vypadala celkově spokojenější. Od září následujícího roku jí byla také

přidělena asistentka pedagoga a Lucka se během krátké doby velmi zlepšila a stejně tak její přístup k učení.

Dívku učím prvním rokem. Nyní ji vnímám jako kamarádkou. Ráda pomáhá, je pravdomluvná, ale často mlčí a „řádění“ dětí jen přihlíží. Je evidována ve speciálně pedagogickém centru už 3 roky. Tam jí byla diagnostikována specifická porucha učení – dysortografie, dyslektické obtíže, pozitivní vývoj kognitivních schopností a dílčí oslabení v oblastech: vizuální diferenciaci, auditivní diferenciaci, myšlení (oslabení výkonu ve smyslu LMD), koncentrace pozornosti a aktivity, pomalé pracovní tempo, nevyhraněná/zkřížená laterální dominanci pravé ruky a levého oka, artikulační neobratnosti, nižší slovní zásoba. Byla doporučena integrace v běžné základní škole s nutností asistenta pedagoga a individuálního vzdělávacího plánu dle ŠVP vypracovaného z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Aktuálně jí bylo v pedagogicko-psychologické poradně potvrzeno zdravotní postižení – vývojová porucha chování – ADD s hypokinetickým tempem, dysortografie a znaky dyslexie a dyskalkulie.

Projevy poruch

Při výuce není aktivní, neprojevuje se, sama pracuje s obtížemi, ale velmi dobře spolupracuje, když jí učitel věnuje pozornost. Pracovní tempo je však pomalé. Projevuje se u ní krátkodobá koncentrace pozornosti, psychomotorický neklid hlavně dolních končetin (vrtí se, protahuje) a je často unavená.

Lucka určuje znělé a neznělé souhlásky i měkké a tvrdé slabiky jen velmi pomalu a s chybami. Problém jí dělá pravolevá orientace a postřehování odlišností stejně jako sluchová analýza a syntéza slov. Vypouští jednotlivé hlásky, domýšlí a komolí slova. Zvládá určit správně jen slova jednoslabičná, dvouslabičná a slova dobře známá. Někdy mne překvapí, že vůbec nechápe význam běžně používaných slov.

Přestože úchop má správný, písmo je stále neupravené a jednotlivá písmena nemají správný tvar (viz příloha A, obrázek 1). Tempo psaní je velmi pomalé. U diktátu vynechává diakritická znaménka i písmena (viz příloha A, obrázek 2), zaměňuje y/i a tvarově podobná písmena, nerozlišuje hranice slov a vět a vše píše dohromady (viz příloha A, obrázek 3). Přepis se zdá být lepší, píše pomalu, s nižší chybovostí, ale špatně se orientuje v textu (viz příloha A, obrázek 4, 5).

Čtení je také pomalé, víceslabičná slova slabikuje, zaměňuje nebo vypouští písmena i slabiky či koncovky, anebo komolí celá slova. Objevuje se dvojí čtení. Ráda příběh domýšlí podle svých představ. Někdy nedokáže rozlišit, zda je to tím, že nepochopila obsah anebo tím, že si nepamatuje, co čte. Toto samé se projevuje i při rozhovoru, kdy není schopna zopakovat to, co jí bylo sděleno, i přes to, že to bylo například spojeno s názorem. Slovní zásobu má spíše nízkou. Při hovoru se projevuje špatná artikulace, hlavně u hlásek R, Ř, L. Obtížně si pamatuje i krátkou větu, často vůbec nechápe souvislosti. Popisuje jednoslovně bez vět a komunikuje převážně pomocí jednoduchých vět.

Poruchy se projevují i v matematice. V oblasti sčítání a odčítání se stále opírá o názor a také v oblasti operační má velké obtíže (viz příloha A, obrázek 6).

Lucka je jinak milá dívka, má ráda malé děti a zvířata, o nich dokáže neustále dlouze vyprávět, jsou to jedny z mála chvil, kdy se mění z tiché a pasivní dívky na upovídanou a aktivní. Velice ráda pak nosí svým spolužákům na ukázkou třeba opuštěné ptačí hnízdo nebo různé fotky zvířat. Také ráda a dobře vaří, pokud se může věnovat této činnosti, celá ožije. Při pracovních činnostech či výtvarné výchově má problém s dokončením práce, protože než práci dokončí, ztrácí o ni zájem a je nutné ji neustále motivovat k pokračování.

Doporučení

Lucie má vypracovaný individuální vzdělávací plán a má k dispozici asistentku pedagoga. Učivo není potřeba nijak redukovat. Hodnocení bylo na žádost rodičů stanoveno slovní formou v matematice, jazycích a naukách. Při výuce se doporučuje využívat přehledů učiva (pravidel pravopisu, násobílek, vzorových příkladů, početních postupů, vzorečků, jednotek apod.), speciální záložku s výřezem, čtenářské tabulky, dyslektické čítanky, encyklopedie, slovníky, pracovní listy, didaktické hry, softwarové vybavení pro SPU. Pracuje s interaktivní tabulí, při individuálních úkolech i s kartičkami, dominem, pexesem, barevným rozlišováním., deskovými a karetními hrami pro rozvoj jazyka, paměti, strategického a logického myšlení, vizuální představitivosti, tvořivého přístupu, ale také opakování zadání či kontrolování a zadávání práce po částech.

Vývojová porucha chování je spojena s odchylkami funkce centrální nervové soustavy, které se projevují různými kombinacemi oslabení ve vnímání, tvoření pojmů, řeči, paměti, v koncentraci pozornosti. Je charakterizována poruchou kognitivních funkcí – porucha pracovní a verbální paměti, prostorové představivosti, snížená schopnost vnímat perspektivu, řešit geometrické úkoly, neschopnost vybrat z informací to podstatné, naplánovat postupné kroky. Ve všech předmětech je proto třeba používat v co největší míře názorné pomůcky a manipulaci s nimi, tolerovat a pracovat s nižší koncentrací pozornosti – pracovat v kratších intervalech, rozdělovat práci do menších úseků a kontrolovat postup, popřípadě poskytnout delší čas a respektovat individuální tempo, preferovat ústní zkoušení s dopomocí (viz příloha A, obrázek 7, 8). Vzhledem k psychomotorickému neklidu je možné práci prokládat pasivním i aktivním odpočinkem a pohybem jako třeba protahování, ale i vybírání sešitů nebo mazání tabule. Neméně důležité je ale také častěji poskytovat pozitivní zpětnou vazbu. Při hodnocení musíme brát ohled na kolísání výkonu, hodnotit to co stihla, preferovat ústní zkoušení a podporovat motivaci (hodnotit úsilí, snahu, zájem – ne jen výkon).

6.2 Kazuistika 2 - žák Marek

Marek je desetiletý chlapec, velmi zvláštního fyzického vzhledu a výrazných projevů chování, kterému byl diagnostikován syndrom ADHD a specifická porucha učení – dyslexie a dysgrafie.

Anamnéza

Marek pochází z neúplné rodiny a v současné době je v péči otce, ale s matkou je v pravidelném kontaktu. Otec se synem žije ve společné domácnosti s novou manželkou a její patnáctiletou dcerou. Otec pracuje jako automechanik a společně s manželkou jako obsluha v pronajatém baru. Rodina je dobře finančně situována.

Dle sdělení otce byl Marek předčasně narozený a po porodu několik minut oživovaný. Neurologické vyšetření bylo bez patologického nálezu a nebylo doporučeno ani speciální cvičení. Vývoj motoriky i řeči byl bez obtíží a v normě. Do mateřské školy nastoupil ve třech letech. Byl zvyklý hrát si hlavně sám a ostatním dětem ubližoval

(kousal, škrábal). Svůj projev doplňoval různými zvuky a skřeky. Odklad školní docházky mu nebyl vyučujícími MŠ doporučen. Dále otec uvedl výskyt specifických vývojových poruch učení v rodině.

Marek je drobnějšího, křehkého vzrůstu. Na mě působí jako sociálně nezralý, často se chová infantilně a vůbec celkově je jeho zjev i projev zvláštní. V průběhu druhého ročníku si vytrhal většinu vlasů a dodnes mu žádné nenarostly. Přestože má Marek vždy pěkné, čisté oblečení a všechny školní potřeby, tak je schopný své věci během vyučování ztratit, někde zapomenout, ušpinit či úplně zničit.

Chlapce učím druhým rokem a od letošního roku jsem jeho třídní učitelka. Je společenský, ale v kolektivu neoblíbený pro neustálé fyzické napadání a své jednání lživě omlouvá. Velmi rád dlouze vypráví své zážitky bez ohledu na správnou příležitost nebo vhodnost situace. Je neustále nesoustředěný, nikdy nehledí na učitele nebo tabuli a na dotazy reaguje svými vlastními myšlenkami úplně jiného tématu. Je také motoricky neklidný, jeho ruce si stále s něčím hrají.

Nyní je v péči očního lékaře pro dioptrickou korekci. Druhým rokem je evidován v pedagogicko-psychologické poradně kde mu byla diagnostikován syndrom ADHD, specifická porucha učení – dyslexie a dysgrafie a doporučena integrace v běžné ZŠ s nutností vypracování individuálního vzdělávacího plánu a asistenta pedagoga. Vzdělává se podle školního vzdělávacího programu vypracovaného podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

Projevy poruch

Marek má celkově pomalejší psychomotorické tempo a v pracovním výkonu dochází k velkým výkyvům. I přes to, že měl již v loňském roce vypracovaný individuální vzdělávací plán, nedařilo se zvýšit pracovní tempo (viz příloha E, obrázek 1). Obtížně sleduje výklad a často vůbec nerozumí instrukcím. Má slabou sluchovou paměť a potíže při sluchovém rozlišování, analýze a syntéze. Čte pomalu – přibližně dvacet dva slov za minutu, slabikuje a špatně se orientuje v textu hlavně při přechodu na další řádek. Psaní ovlivňuje porucha koncentrace pozornosti a velmi pomalé tempo. Písmo je neupravené, často pod liniaturou (viz příloha B, obrázek 1). Nestihá odůvodňování pravopisných jevů a v textu je masivní chybovost (viz příloha B, obrázek 2). V oblasti grafomotoriky se projevuje křečovitý úchop s velkým přitlakem a můžeme

si všimnout až drobných známek dyspraktických obtíží (viz příloha B, obrázek 3). Tyto obtíže společně s poruchou pozornosti ovlivňují také výtvarný projev (viz příloha D, obrázek 1). V matematice špatně zvládá grafický prostor a jeho výkony při čtení, porozumění, zapisování a výpočtech slovních úloh a při mechanických výpočtech jsou omezovány časovým stresem, únavou a nesoustředěností (viz příloha B, obrázek 4, 5).

Markovi od letošního roku velmi pomáhá asistent pedagoga, který vzhledem k jeho rychlé unavitelnosti neustále kontroluje a pomáhá při zapisování i práci v hodině (viz příloha B, obrázek 6, 7).

Doporučení

Marek má vypracovaný individuální vzdělávací plán, kde je zdůrazněna podpora zapojení do kolektivu, umožnění pocítit úspěch a tím zvyšovat sebevědomí a chuť učit se. Ve výuce má doporučeno používat přehledy probírané látky a pravopisu, využívání názorných pomůcek a zaměřit se na správnost pochopení zadání a plnění úkolů. Nacvičovat vhodné sociální chování, vyžadovat dodržování společenských norem, vhodně eliminovat infantilní projevy, podávat mu jasné a jednoznačné pokyny a ověřit si, že jim porozuměl. Je nutný individuální přístup a tolerance tempa. Dále je doporučeno učitelům častěji používat pozitivní motivaci, pochvalu, povzbuzení a respektovat zvláštnosti jeho osobnosti.

6.3 Kazuistika 3 - žák Tomáš

Tomáš je jedenáctiletý chlapec, kterému byla diagnostikována vývojová porucha učení – dysgrafie, dysortografie, dyslalie a výrazné znaky ADHD.

Anamnéza

Chlapec pochází z úplné rodiny a má patnáctiletého bratra. Otec pracuje jako řidič kamionu v zahraničí a matka jako vedoucí pracovník na poště. Děti nejsou zanedbávané, ale často tráví čas samy pobíháním po obci.

Rodiče neuvedli žádné rizikové faktory v období prenatalním, perinatálním ani postnatálním, psychomotorický vývoj je však nevyrovnaný. Do základní školy nastoupil s ročním odkladem školní docházky.

Chlapce učím také druhým rokem a tento rok jsem jeho třídní učitelkou. Tomáš je robustnějšího vzrůstu. Je velmi citlivý, rád pomáhá ostatním spolužákům a o vše se rozdělí. Školu má rád a ve třídě má kamarády, nicméně rád a často se zapojuje do různých šarvátek zřejmě s cílem upoutat na sebe pozornost.

Při výuce bývá aktivní, dobře spolupracuje, pracuje pilně podle zadání, avšak jeho pracovní tempo i koncentrace mají značné výkyvy, dobrovolné domácí úkoly plní jen někdy.

Od roku 2012 je evidován v pedagogicko-psychologické poradně z důvodu žádosti o odklad školní docházky, kde mu byla později diagnostikována vývojová porucha učení – dysgrafie a dysortografie, dyslalie, výrazné znaky ADHD a doporučena integrace v běžné základní škole s asistentem pedagoga a vypracování individuálního vzdělávacího plánu. IVP se vypracovává vždy v září na daný školní rok a v červnu se provede jeho hodnocení (viz příloha E, obrázek 2). Vzdělává se podle školního vzdělávacího programu vypracovaného podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

Projevy poruch

Tomáš je mírně motoricky neklidný a často střídá polohy těla (skládá si nohy pod sebe), ale výuku nenarušuje. Oslabení se projevuje v písemném projevu. Úchop je s prolomeným ukazováčkem a silně tlačí na podložku. Písmo je neuspořádané s různým sklonem, nad i pod liniaturou, ale čitelné (viz příloha C, obrázek 1). Při diktátu a přepisu vynechává znaménka i písmena, zaměňuje y/i , z/ř, š/ž, je/ě a spojuje slova v jeden celek (viz příloha C, obrázek 2, 3, 4). Čtenářský výkon bych hodnotila jako průměrný. Má dobrou slovní zásobu, ale při hovoru se projevuje huhňavost a špatná plynulost mluvy. V matematice je chápavý, přemýšlí logicky, základní početní dovednosti jsou bez obtíží, problém nastává jen při změně operace (viz příloha C, obrázek 5). Oslabení jemné motoriky se projevuje také ve výtvarné výchově (viz příloha D, obrázek 2).

Doporučení

Tomáš pracuje podle individuálního vzdělávacího plánu, kde je zdůrazněna tolerance motorického neklidu, umožnění změny polohy, střídání činností, používání názorných pomůcek, přehledů učiva, pracovních listů. Dále je doporučeno zaměřit se na správnost pochopení a plnění úkolů, znalosti ověřovat převážně ústně, omezit časově limitované úkoly a zkrátit delší texty, podporovat chuť k práci, povzbuzovat a v případě potřeby kladnou motivací vrátit k práci.

7 ZÁVĚR VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Pro účely kvalitativního šetření byly stanoveny výzkumné otázky, jejichž zodpovězení přináší následující poznatky:

Jaké jsou zásady práce se žáky s vývojovými poruchami učení a chování?

Při výuce je vhodné využívat speciální záložky s výřezem, čtenářské tabulky, dyslektické čítanky, encyklopedie, slovníky, tabulky, přehledy, pravidla, pracovní listy, didaktické hry, deskové a karetní hry pro rozvoj jazyka, paměti, strategického a logického myšlení, vizuální představivosti, tvořivého přístupu. Dále se také doporučuje, aby žák využíval softwarové vybavení pro SPU, pracoval s interaktivní tabulí, při individuálních úkolech i s kartičkami, dominem, pexesem nebo barevným rozlišováním. Ve všech předmětech je třeba v co největší míře používat názorné pomůcky a manipulaci s nimi, tolerovat a pracovat s nižší koncentrací pozornosti – pracovat v kratších intervalech, rozdělovat práci do menších úseků a kontrolovat postup, popřípadě poskytnout delší čas a respektovat individuální tempo, preferovat ústní zkoušení s dopomocí. Vzhledem k psychomotorickému neklidu je možné práci prokládat pasivním i aktivním odpočinkem a pohybem jako třeba protahování, ale i vybírání sešitů nebo mazání tabule. Stejně tak důležité je také častěji poskytovat pozitivní zpětnou vazbu. Při hodnocení musíme brát ohled na kolísání výkonu, hodnotit to, co žák stihne (hodnotit také úsilí, snahu, zájem – ne jen výkon). Všem žákům se snažíme pomoci také podporou, porozuměním, povzbuzením a neustálým upevňováním zdravého třídního kolektivu.

V předmětech, do kterých se porucha nejvíce promítá, jim umožníme používání pomůcek, přehledů učiva (pravidel pravopisu, násobitek, vzorových příkladů, početních postupů, vzorečků, jednotek apod.), tabulek, pravidel a kartiček. Zopakujeme jim zadání a práci kontrolujeme a zadáváme po částech.

Pro tyto žáky je velkým přínosem asistent pedagoga, který jim pomáhá s pochopením učiva, otázek nebo se zvolením správného postupu řešení. Na rozdíl od osobního asistenta není a neměl by být asistent pedagoga asistentem pouze jednoho žáka, ale je spolu s učitelem dalším pedagogickým pracovníkem, který se podílí na procesu výchovy a vzdělávání. Když je potřeba, asistent pedagoga se věnuje i dalším dětem ve třídě. Kontroluje zapsání domácích úkolů i různých sdělení a pomáhá při úpravě pracovního místa a pracovních pomůcek. Do speciálního sešitu zapisuje aktuální výkon, potřeby, pokroky. I přes tuto pomoc je ale práce asistenta závislá také na vztahu žák – asistent, asistent – pedagog a dále ji ovlivňuje i samotná osobnost asistenta. Je velmi důležité, aby byl nadšený pro práci, komunikativní, spolehlivý a zodpovědný. Dále aby měl vstřícný přístup k dětem, ale zároveň byl důsledný, a aby byl vyrovnaný, velmi trpělivý, klidný a empatický.

Učivo většinou u těchto žáků není třeba redukovat.

Rodina by měla spolupracovat s třídním učitelem tak, aby výchovné působení bylo jednotné. Pokud se nám povede vytvořit dobrou spolupráci s rodiči, jsme hned o několik kroků blíže k úspěchu. Rodiče by měli pravidelně kontrolovat zápisník a žákovskou knížku, pravidelně pomáhat při přípravě na vyučování, ale zároveň vést k zodpovědnosti a samostatné organizaci školních povinností.

Rodiče si sami mohou vybrat způsob hodnocení v jednotlivých předmětech a v případě potřeby požádat o změnu.

Český jazyk

Při nácvičování čtení je potřeba postupovat v souladu s individuální nápravou. Dvojímu čtení předcházet pomocí okénka nebo záložky. Tolerovat horší orientaci v textu. Klást důraz na srozumitelnost, nenutit do rychlého čtení ani do čtení před třídou. Nacvičovat čtení s porozuměním. Při psaní písmen užívat vzory písmen. Psát diakritická znaménka současně s písmenem. Umožňovat čtení nahlas nebo polohlasem.

Matematika

Zde zařazujeme třídění, řazení, porovnávání, odhad, orientaci v čase, následnosti, posloupnosti, čtení a psaní číslic a čísel. Pomáháme s porozuměním slovním úlohám, zaměřujeme se na znalost postupu, nejen na výsledek a předcházíme horší orientaci na papíře a chybám z nesprávné úpravy – čtverečkovaný, linkovaný papír, větší formát.

Anglický jazyk

Je vhodné prodloužit přípravné období – zařazovat písničky spojené s pohybem, gesta, pantomimu, rytmizaci, říkanky, poslech. Nové učivo rozfázovat po menších úsecích. Upřednostňovat praktické používání jazyka. V písemném projevu tolerovat slova napsaná foneticky správně a zajistit dopomoc osoby, která jazyk ovládá.

Naukové předměty

Ve všech naukových předmětech umožníme alternativní formy zápisu – tištěná verze, kopie, kratší zápis. Častěji využíváme názoru (grafy, demonstrační pomůcky, časové osy, přehledy, schémata, obrázky). Omezujeme mechanické učení faktů bez širších souvislostí (data, jména, definice). Respektujeme poruchy pravolevé a prostorové orientace. Znalosti ověřujeme individuálně (rozhovor, podpůrné otázky).

Výchovy

Snažíme se rozvíjet a orientovat na oblasti úspěšnosti. Dopřáváme dostatečně pozitivní prožitek a snažíme se dítě zapojit do práce ve dvojicích nebo ve skupinách.

Jak zpestřit výuku, aby byli tito žáci lépe motivováni k výchovně vzdělávacímu procesu?

U malých dětí je vhodné zařazovat nejdříve hry s určitými pravidly. Hry je těší a upravuje se jejich chování.

Příklad:

- dítě překonává se zavázanýma očima překážkovou dráhu nebo nosí na hlavě několik knih (můžeme měnit počet a určovat dráhu),
- oblíbená je hra na sochaře (kdy jeden žák je sochař a postupně podá každému dítěti ruku a roztočí ho, jakmile se socha dotočí, tiše stojí a sochař ji může ještě

upravit, všechny sochy pak stojí v určené poloze, dokud nepřijde zákazník a nevybere sochu, kterou se dá pohybovat, ale ona sama se nehýbe. Pokud ji najde, socha se stává nákupčím a nákupčí sochařem.

Další vhodné aktivity jsou hry se slovy, učení krátkých básniček z paměti, hlasité opakování, hláskování slov, společné čtení ve dvojicích, ve skupinách – formou hry, po rolích (zajímavé čtení: časopisy, křížovky, dramatizace pohádky, referáty, různé prezentace probíraného učiva, tvorba komiksů), návrh reklamních letáků, hra na ilustrátora knih, loutkové a maňáskové divadlo, puzzle, práce s drobným materiálem, stavebnice, práce v dílnách.

1) Náměty pro práci s textem:

- rozhovor o textu,
- vyprávění o tématu souvisejícím s textem,
- čtení vybraných slov textu na kartách, tabuli,
- slovní hříčky a přesmyčky,
- čtení slov s vynechanými písmeny,
- čtení ve dvou, čtení ve dvou střídavě po jedné větě, hromadné čtení,
- další úkoly (spočítat odstavce, řádky, vyhledat nejdelší slovo, slovo obsahující určité písmeno).

2) Cvičení na rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek

Žáci:

- určují, zda jsou tato vymyšlená slova stejná či ne (nap - náp, tolak - toлак);
- znázorňují pomocí stavebnice slabiku s dlouhou samohláskou dlouhým tvarem, s krátkou samohláskou tvarem krátkým;
- graficky znázorňují dlouhou samohlásku svislou čarou, krátkou samohlásku tečkou a k tomuto znázornění pak vyhledávají slova (/.. příroda, ./.. pohádka), nebo učitel diktuje slova a žáci zapisují graficky (běží ./, polévka ./.);
- doplňují anebo podtrhávají krátké a dlouhé samohlásky do textu;

- provádí rytmická cvičení beze slov příklad: počítají, kolik zvuků slyšeli při vytřukávaném rytmu nebo napodobují rytmus vytleskáváním či vytřukáváním.

3) Náměty jak zpestřit učivo vlastivědy, českého jazyka, výtvarné výchovy, informatiky, pracovních činností, přírodovědy, tělesné výchovy

Rozšíření poznatků o počátcích dějin našeho města

VLASTIVĚDA - Slované

Cíl: charakterizovat osídlení našeho kraje Slovany.

Organizace: skupinová práce, samostatná práce.

Metody: vysvětlování, vyprávění, vyhledávání informací.

Vyučovací prostředky: Prokop, V. Kapitoly z historie Sokolova; Němec, V.

Pověsti – Brána do historie Sokolovska; Hronek, M. Vlastivěda pro 4. Ročník.

Prodos, 1996, PC – internet, papír, psací potřeby, připravené pracovní listy.

- 1) Motivace – rozhovor o počátcích dějin města.
- 2) Práce ve skupinách – vyhledávání informací, badatelská činnost, vyplňování pracovních listů (viz příloha F, pracovní list 1).
  - Skupina 1. – vyhledej informace o životě Slovanů,
    - vysvětli pojem mohyla
  - Skupina 2. – vyhledej informace o osídlení našeho kraje Slovany,
    - vysvětli pojem hradiště
  - Skupina 3. – vyhledej pověst o vzniku Sokolova,
    - vysvětli pojem pověst
- 3) Prezentace skupinové práce, rozhovor, vysvětlení.
- 4) Kontrola pracovního listu (viz příloha F, pracovní list 2).
- 5) Hodnocení hodiny.

VLASTIVĚDA - Exkurze

Cíl: přímým pozorováním prohloubit znalosti o historii našeho města.

Obsah: návštěva muzea v Sokolově.

Metody: pozorování, vysvětlování, vypravování, rozhovor (před odchodem budou žáci poučeni o zásadách chování a bezpečnosti na ulici a v prostorách muzea).

ČESKÝ JAZYK – čtení (pověst)

Cíl: porozumět pojmům pověst, kronika, historický pramen.

- 1) Motivace – rozhovor o pověstech.
- 2) Četba – Staré pověsti české, pověst o vzniku Sokolova.
- 3) Rozhovor.
- 4) Každý vymyslí na základě podobnosti svou vlastní pověst – výstava prací na nástěnce.
- 5) Hodnocení hodiny.

ČESKÝ JAZYK – čtení (kronika)

Cíl: porozumět pojmům pověst, kronika, historický pramen.

- 1) Motivace - beseda s kronikářskou obcí Lomnice, nahlédnutí do kroniky.
- 2) Rozhovor.
- 3) Hra na kronikáře: žáci si po dobu 30 dnů povedou každý svou kroniku – následuje četba kronik, porovnávání – co komu připadá důležité, na co se zapomnělo, jak moc vyprávění odpovídá skutečnosti.
- 4) Hodnocení hodiny.

VÝTVARNÁ VÝCHOVA – práce s modelovací hmotou

Cíl: práce s keramickou hmotou – výroba vlastní pečeti.

Pomůcky: keramická hmota, podložka, rydlo.

- 1) Motivace – rozhovor o důležitosti pečeti, prohlížení obrázků pečeti.
- 2) Samostatná práce – žáci vyrábí pečeť.
- 3) Výstava prací, hodnocení hodiny.

Rozšíření poznatků o významných městech regionu

VLASTIVĚDA – významná města regionu

Cíl: charakterizovat svými slovy město Loket a uvést kulturní a historické památky.

Organizace: samostatná práce.

Metody: vyhledávání informací, vypravování.

Vyučovací prostředky, pomůcky: internet, psací potřeby, pracovní listy, papír.

- 1) Motivace: pracovní list (viz příloha F, pracovní list 3)²⁶.
- 2) Samostatná práce – pomocí internetu vyhledávání informací o městu Loket.
- 3) Shrnutí a hodnocení hodiny.

VLASTIVĚDA – celodenní výlet

Příprava – poučení o bezpečnosti a chování během výletu a nutné vybavení (oblečení, obuv, jídlo, pití, kapesné).

- 1) V 8:00 hodin odjezd autobusem do Lokte.
- 2) Prohlídka hradu.
- 3) Prohlídka historického centra města.
- 4) Svačina.
- 5) Procházka v okolí Lokte kolem řeky Ohře.
- 6) Návštěva přírodního amfiteátru.
- 7) Ve 13:00 hodin odjez z Lokte zpět ke škole.

ČESKÝ JAZYK – sloh (vypravování)

- 1) Motivace – rozhovor o výletu.
- 2) Samostatná práce žáků – vyprávění dle vlastních zážitků z výletu.

Osnova: - příjezd,

- prohlídka hradu,
- prohlídka historického centra,
- procházka v okolí Lokte,
- odjezd.

- 3) Četba vybraných prací, výstava prací.
- 4) Hodnocení.

---

²⁶ Zdroj textové části pracovního listu: Hrad Loket. *Hrad Loket* [online]. [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://www.hradloket.cz/>

VÝTVARNÁ VÝCHOVA – kresba, malba

Cíl: obrázek hradu.

Pomůcky: uhel, tuš, suché a mastné pastely, temperové barvy, štětce, čtvrtky.

- 1) Motivace – ukázky obrázků, pohledů a fotografií.
- 2) Samostatná práce – malování a kreslení dle vlastního výběru.
- 3) Výstava prací, hodnocení hodiny.

Projektový den – Voda (poznávání regionu)

Prohloubení vědomostí a uvědomění si širších souvislostí významu a potřebnosti toků našeho regionu (řeka Ohře).

INFORMATIKA

Cíl: vyhledávání informací na internetu – pověsti našeho kraje.

- 1) Motivace – rozhovor: Co je pověst? Jaké znáš pověsti?
- 2) Samostatná práce – vyhledávání pověsti týkajících se našeho kraje.
- 3) Prezentace prací na interaktivní tabuli, hodnocení hodiny.

ČESKÝ JAZYK – čtení

Cíl: nácvik čtení s porozuměním.

- 1) Motivace – vyprávění o pohádkových bytostech (o vílách, rusalkách).
- 2) Čtení textu Egeria - víla řeky Ohře ve dvojicích (viz příloha F, pracovní list 4).
- 3) Práce s interaktivní tabulí – odpovídání na otázky týkající se obsahu textu (Kdy se objevuje hrad v celé své třpytivé kráse?, Kolik rusalek spí s vílou? Kde se víla procházela po svém posledním probuzení? Co je snem víly Egerie?).
- 4) Shrnutí, sebehodnocení, hodnocení hodiny.

ČESKÝ JAZYK – mluvnice

Cíl: procvičování slovních druhů.

- 1) Motivace – přesmyčky slovních druhů (STATPODNÁ NAJMÉ, NÁDAVPŘÍ NAJMÉ, JMEZÁNA, KYČÍSLOV, SASLOVE, SLOVPŘÍCE, KYLOŽPŘED, KYSPOJ, TICEČÁS, TOCECISLOV).

- 2) Společná práce – určování jednotlivých slovních druhů v textu, vyhledávání, podtrhávání, vybarvování určených slovních druhů v textu.
- 3) Skupinová práce – skupina 1 – vytvoří synonyma k zadaným slovům z textu,
skupina 2 – vytvoří antonyma k zadaným slovům z textu,
skupina 3 – nahradí slovesa v textu citoslovci,
skupina 4 – nahradí příslovce v textu přídavnými jmény.
- 4) Kontrola a hodnocení skupinové práce.
- 5) Závěr a hodnocení hodiny.

ČESKÝ JAZYK – sloh

Cíl: nácvik popisování a charakterizování osoby

- 1) Motivace – rozhovor o víle Egerii.
- 2) Vysvětlení – pojem popis, charakteristika na příkladu.
- 3) Skupinová práce - skupiny po třech žácích (žáci si vytahují losy, které určí podle barvy jejich skupinu) – tvorba vnitřní a vnější charakteristiky.
- 4) Prezentace skupinové práce.
- 5) Formou hlasování výběr dvou prací pro následující hodinu výtvarné výchovy.
- 6) Hodnocení skupinové práce.

VÝTVARNÁ VÝCHOVA

- 1) Motivace – rozhovor: pověst o víle řeky Ohře, vybrané charakteristiky z hodin slohu.
- 2) Samostatná práce – kombinovaná technika – kolorovaná kresba.
- 3) Prezentace a výstava prací.

VLASTIVĚDA – výlet – Statek Bernard zábavně naučné centrum řeky Ohře

Příprava: Poučení o bezpečnosti a chování při výletu.

- 1) Odjezd autobusem do Královského Poříčí v 8:00 hodin.
- 2) Prohlídka zábavně naučného centra – žáci se prostřednictvím interaktivních modelů seznámí se zajímavostmi celého toku řeky, od jejího pramene v bavorských Smrčinách až po Litoměřice.
- 3) V 11:00 hodin návrat zpět do školy.

ČESKÝ JAZYK – sloh – vypravování

Cíl: žák se učí naslouchat a být pozorný.

- 1) Motivace – myšlenková mapa (Co vše jsme si zapamatovali z výletu?)
- 2) Společná práce - osnova vypravování.
- 3) Společná práce – vypravování formou štafety, dramatizace zážitků.
- 4) Reflexe, hodnocení hodiny.

PŘÍRODOVĚDA – celodenní výlet a vycházka - ekosystém vod a bažin

Cíl: seznámení se s faunou a flórou řeky Ohře a jejího okolí.

Příprava: Poučení o bezpečnosti a chování při výletu a vycházce.

- 1) Odjezd autobusem do Sokolova 8:00 hodin.
- 2) Motivace – rozhovor – pojem ekosystém, rostliny a živočichové ekosystému vod a bažin.
- 3) Vycházka podél řeky Ohře – pozorování živočichů a sběr rostlin a listů stromů.
- 4) Oddechová chvíle na břehu řeky, svačina.
- 5) Lisování nasbíraných vzorků pro následnou tvorbu herbáře.
- 6) Návrat 12:30 hodin zpět do školy.

PRACOVNÍ ČINNOSTI – léčivé byliny a dřeviny

Cíl: tvorba herbáře.

- 1) Motivace – rozhovor o herbáři, ukázka vlastního herbáře.
- 2) Lepení rostlin a listů stromů, tvorba jednotlivých stránek herbáře.
- 3) Tvorba popisků k jednotlivým rostlinám a stromům pomocí klíče k určování rostlin a vyhledávání na internetu.

TĚLESNÁ VÝCHOVA – cyklovýlet

Příprava – poučení o bezpečnosti a chování během výletu a nutné vybavení

(kolo, povinná výbava kola, cyklistická přilba, oblečení, obuv, jídlo, pití, kapesné).

- 1) Odjezd od školy 8:00 hodin.
- 2) Jízda na kole do Sokolova, následně po cyklostezce směr Černý Mlýn.
- 3) Prohlídka jezu Černý Mlýn, svačina.
- 4) Cesta zpět do školy, návrat 12:00 – 13:00 hodin.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo zpracování projevů integrovaného žáka s vývojovou poruchou chování – ADD, hypokinetickým tempem spojené s vývojovými poruchami učení ve výuce na ZŠ, zpracování teoretických poznatků o těchto poruchách, vypracování zásad práce a námětů hodin a aktivit vhodných k zařazení do výuky při práci s tímto žákem.

Teoretická část obsahuje shrnutí poznatků o jednotlivých specifických poruchách učení a vývojových poruchách chování, které se nejčastěji u žáků integrovaných v běžných základních školách objevují, a také odkazuje na zdroje, ve kterých lze najít doplňující informace. Další úsek teoretické části byl věnován reedukaci žáků se syndromem ADD/ADHD i se specifickými poruchami učení.

V praktické části byly zpracovány na základě případové studie různé projevy dětí s těmito poruchami v konkrétních předmětech. V rámci kvalitativního šetření vznikly dvě otázky: Jaké jsou zásady práce se žáky s vývojovými poruchami učení a chování?, Jak zpestřit výuku, aby byli tito žáci lépe motivováni k výchovně vzdělávacímu procesu?

Výzkumné šetření proběhlo formou analýzy dat z rodinné a osobní anamnézy a zpráv z vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně, dále bylo použito dlouhodobého pozorování a také proběhly rozhovory s rodiči žáků a třídní učitelkou. Na základně šetření pak byly zodpovězeny výzkumné otázky.

Motivovat dítě je někdy velice náročné na organizaci, řídicí schopnosti, ale také z pohledu lidskosti. Učitel musí mít tedy kromě odborných vědomostí k dětem velmi kladný vztah. Musí být autoritou, ale zároveň kamarád a přítel, který pomůže a podpoří. Ne každý učitel dokáže přistupovat k těmto dětem s pochopením. Vždy záleží také na jeho osobnosti a vzájemné komunikaci učitel-žák, stejně tak učitel-rodič, kdy je důležitý hlavně jednotný přístup a dobrá spolupráce rodičů se školou.

Často jsou tito žáci kvůli svým odlišnostem a slabším školním výsledkům kolektivem hůře přijímáni, v horším případě i odmítáni. Nedílnou součástí výchovy

a vzdělávání je tedy upevňování zdravého třídního kolektivu. A je opět na učiteli, jak se k tomuto problému postaví a jak bude postupovat při další práci s třídní skupinou.

Velký přínos vidím v přidělování asistentů pedagoga. Žáci při práci s nimi činí velké pokroky, jak při zvládnutí učiva, tak v komunikaci s pedagogy i žáky, a jsou lépe motivovatelní pro další práci a zlepšuje se jejich vztah k učení i ke škole samotné. I zde je ale jedna slabina a to je osobnost asistenta. Ne každý asistent vytvoří se žákem pro výuku pozitivní vztah. Starší děti špatně spolupracují s mladou asistentkou, která je naopak mladšími dětmi preferována. Někdy je tak velmi těžké najít vhodného asistenta pro konkrétního žáka.

Integrovaných žáků se specifickými poruchami učení a vývojovými poruchami chování v našich školách přibývá stále více. Pro pedagoga to znamená, spousta nových situací, které nemusí být vždy příjemné a je na něm, zda je ochotný je přijmout, přizpůsobit se a být neustále připravený na ně vhodně reagovat. Pokud má být učitel ve své práci úspěšný, musí být vytrvalý, trpělivý, tolerantní. Měl by se zajímat o nové vyučovací metody a vhodně je umět využívat. U žáka podporovat koncentraci, sebeovládání, opakovaně jej motivovat k práci, chválit za každý, byť nepatrný úspěch. Takováto práce je velmi náročná, jak přípravou na vyučování tak při samotné výuce. Často strávíme hledáním informací a nové inspirace a námětů i několik hodin, a proto jsem zpracovala zásady práce s těmito žáky, náměty aktivit a hodin vhodné k zařazení do výuky, se kterými pracuji, a žáci na ně pozitivně reagují.

Věřím, že tato práce v budoucnu poslouží jako vhodný podklad a návod při realizaci výuky integrovaných žáků v základní škole.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

ANTAL, Martin. *To dítě je nepozorné: jak žít s hyperaktivním dítětem: ADHD očima ADHD*. Praha: Mladá fronta, 2013. ISBN 978-80-204-2898-1.

JUCOVIČOVÁ, D., H. ŽÁČKOVÁ a H. SOVOVÁ. *Specifické poruchy učení na 2. stupni základních škol*. 1. vyd. Praha: D+H, 2001.

JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. *Neklidné a nesoustředěné dítě ve škole a v rodině: základní projevy ADHD, zásady výchovného vedení, působení relaxačních technik, dospívání hyperaktivních dětí*. Praha: Grada, 2010. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2697-7.

PIPEKOVÁ, J. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-65-6.

Speciální pedagogika časopis pro teorii a praxi speciální pedagogiky. Praha: PedF UK, 2014, č. 2. ISSN 1211-2720.

VÍTKOVÁ, M. *Integrativní speciální pedagogika*. 2. upravené vyd. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-071-9.

ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení*. 1. vyd. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-038-3.

ZELINKOVÁ, O. a M. ČEDÍK. *Mám dyslexii: průvodce pro dospívající a dospělé se specifickými poruchami učení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0349-0.

ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 11. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-514-1.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

CARTER, Cheryl R. *Dítě s ADHD a ADD doma i ve škole: praktický rádce pro rodiče i učitele*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0621-7

RIEF, Sandra F. *Nesoustředěné a neklidné dítě ve škole: praktické postupy pro vyučování a výchovu dětí s ADHD*. Vyd. 4. Přeložil Lenka STAŇKOVÁ. Praha: Portál, 2010. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 978-80-7367-728-2

Seznam použitých internetových zdrojů

Hrad Loket. *Hrad Loket* [online]. [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://www.hradloket.cz/>

SPECIÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ POTŘEBY NAŠICH ŠKOL. *Učitelské noviny* [online]. [cit. 2016-01-05]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=666>

Vyhláška č. 147/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. *MŠMT Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2016-01-05]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlasaka-c-147-2011-sb-kterou-se-meni-vyhlasaka-c-73-2005-sb>

SEZNAM ZKRATEK

ADD – Attention Deficit Disorders – syndrom poruchy pozornosti

ADHD - Attention Deficit Hyperactivity Disorders – syndrom narušené pozornosti, spojený s hyperaktivitou

IVP – Individuální vzdělávací plán

LMD – Lehká mozková dysfunkce

MŠ - Mateřská škola

PPP – Pedagogicko-psychologická poradna

SPU – Specifické poruchy učení

ŠVP – Školní vzdělávací program

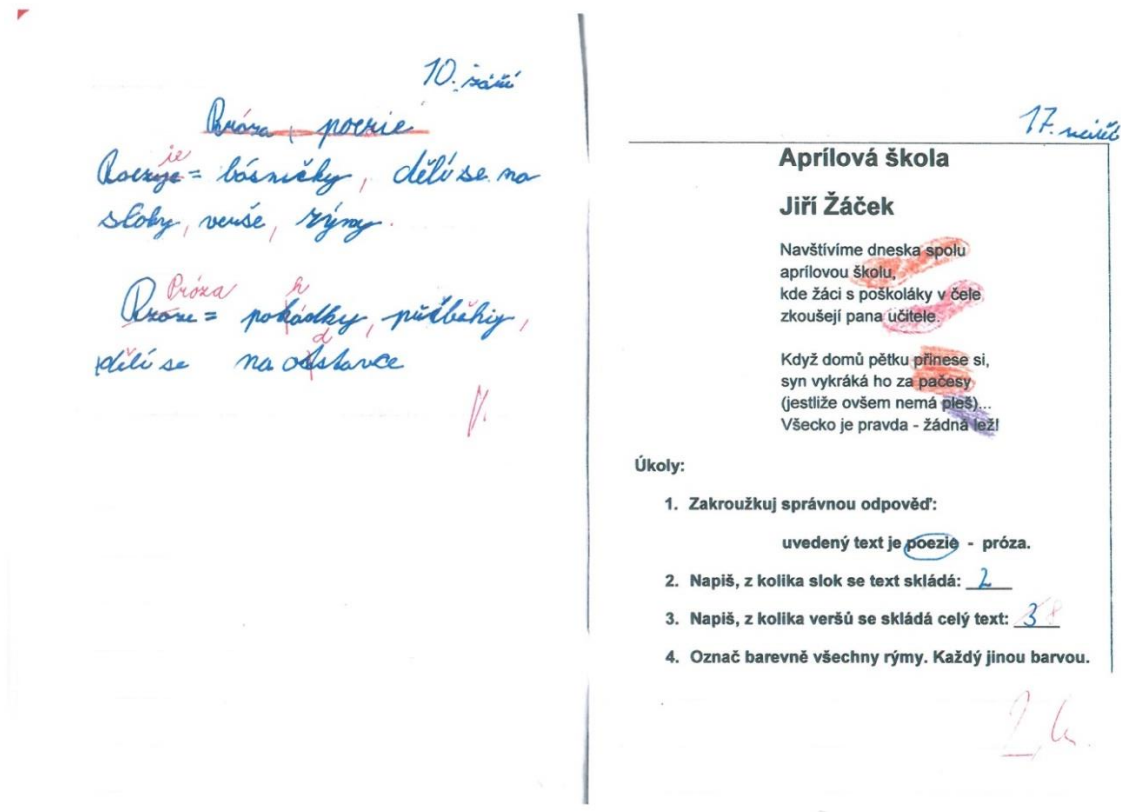
ZŠ – Základní škola

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Fotografie sešitů žákyně Lucie	I
Obrázek 1 : Neupravené písmo	I
Obrázek 2 : Vynechávání diakritických znamének a písmen	II
Obrázek 3 : Špatné rozlišování hranic slov	III
Obrázek 4 : Přepis	IV
Obrázek 5 : Přepis	IV
Obrázek 6 : Matematika	V
Obrázek 7 : Preferování ústního zkoušení	V
Obrázek 8 – Anglický jazyk (kombinace písemného a ústního zkoušení)	VI
Příloha B – Fotografie sešitů žáka Marka	VII
Obrázek 1 : Neupravené písmo	VII
Obrázek 2 : Chybovost	VII
Obrázek 3 : Dyspraktické obtíže	VIII
Obrázek 4 : Matematika	VIII
Obrázek 5 : Matematika	IX
Obrázek 6 : Pomoc asistenta pedagoga	IX
Příloha C – Fotografie sešitů žáka Tomáše	XI
Obrázek 1 : Neuspořádané písmo	XI
Obrázek 2 : Opis	XI

Obrázek 3 : Přepis	XII
Obrázek 4 : Opis	XII
Obrázek 5 : Matematika.....	XIII
Příloha D – Obrázky žáků.....	XIV
Obrázek 1 : Výtvarná výchova (Marek)	XIV
Obrázek 2 : Výtvarná výchova (Tomáš).....	XV
Příloha E – Hodnocení IVP	XVI
Obrázek 2 : Hodnocení IVP žáka Tomáše.....	XVII
Příloha F – Vysvědčení žákyně Lucie	XVIII
Příloha G – Pracovní listy	XX
Pracovní list 1	XX
Pracovní list 2	XXI
Pracovní list 3	XXII
Pracovní list 4	XXIII

Obrázek 1 : Neupravené písmo

Obrázek 2 : Vynechávání diakritických znamének a písmen

11.10

řula

- řula je jednou z nejrozšířenějších hornin u nás. Je to horninová surovina. Vyšíváme ji jako slovně hromadu např. na stavbu silnic, železnic, přehradních hrází různých budov a dlouhých chodníků jako mozkovku k ozdobným obkladům stěn nebo schodišť. Z řuly, podobně jako u pískovce jsou vytesány i vodní hrazdy, palivní sošky a podobně.

Dů vopenc měšičku
vopenc je hornina

Obrázek 3 : Špatné rozlišování hranic slov

Planety sluneční soustavy

Merkur

- je nejbližší slunci
- je nejtepější planetou
- nemá vodu a atmosféru
- na vrch je pokryt krátery

Venuše

- je druhá velká planeta
- Země
- je viditelná již západem slunce
- číň. sopky
- teplota na povrchu 500°C

Obrázek 4 : Přepis

16. října
 Les, ...
 předkrok, povel, roba, ...
 vodík, voda, podvod, ...
 vodník, voda, ...
 [redacted] keba jire' pero, ...

17. října
 ...
 ...
 ...
 ...

17. října
 ...
 ...
 ...
 ...

17. října
 ...
 ...
 ...
 ...

Obrázek 5 : Přepis

9. prosince
 ...
 se muies ...
 Proč? Villy Kopison
 ...

13. ledna
 Klavni hudina ...
 Před dávnými ...
 ...
 ...
 ...

Obrázek 6 : Matematika

$\begin{array}{r} 3682 \\ \cdot 12 \\ \hline 7364 \\ 3682 \\ \hline 4418 \end{array}$	$\begin{array}{r} 6182 \\ \cdot 36 \\ \hline 37092 \\ 18516 \\ \hline 4422552 \end{array}$	$\begin{array}{r} 4175 \\ \cdot 46 \\ \hline 25050 \\ 16700 \\ \hline 192050 \end{array}$	$\begin{array}{r} 3265 \\ \cdot 37 \\ \hline 22855 \\ 9795 \\ \hline 120805 \end{array}$
---	--	---	--

26.4

pomoc asistenta ped.

Obrázek 7 : Preferování ústního zkoušení

	7 úmíl	1 st November		9 úmíl
—	—		1. —	5. 1
1	—		2. —	6. 1
—	—		3. —	7. 1
1	1		4. —	8. 1
1	1			
1	1			
1	—	8		

ústní zkoušení 2-

ústní zkoušení 3-

Obrázek 8 – Anglický jazyk (kombinace písemného a ústního zkoušení)

3. úroveň	26. September	29. September
<u>kompos</u>	Vše	
fel - pen	43	
flue	ústní zkoušení 3	
<u>scian</u>		
<u>stres</u>		
	ústní zkoušení 3	

Příloha B – Fotografie sešitů žáka Marka

Obrázek 1 : Neupravené písmo

francický křesťan Lámor →
pod jeho vedením
Korané svítáři
- Lámor vedl celou školu
kmenů (1623) ⇒ Lámor
- Amemorij svat
- po Lámorově smrti se
svat rozpadl

8.11.19
Velkomoravská Mě
A.M.
1. vláda: kníže Mojmir (velké území)
2. vláda: kníže Rastislav
(poslal 2 bratry)
Konstantin a Metoděj
křesťanství
svými selmým
jazykem (slovansky)
písmo HLAHOLICE, přeložili
část Bible
Cyril
3. vláda: kníže Svatopluk
(smut. Metoděje, ne křesť.
kralo.)

Obrázek 2 : Chybovost

o: součky - souček
kerky - keroučky
ušky - ušoučky
Ahoj - Ahoj
Kryštof - Kryštofu
šišky - šišce
k a u je tvrdá součlaska, proto
napíše y

26. září
Pampeliška Andulicka
sedí si se, volá si se.
Jak skřivánek pampeliška
váše se křiví Andulicku.

o: Pampeliška Andulicka
Jak skřivánek
váše

4. října
a, b, c, d, e, f, g, h, ch, i, j, k,
l, m, n, o, p, q, r, s, t, v, z

a, b, c, d, e, f, g, h,
ch, i, j, k, l, m, n, o, p, q,
r, s, t, v, z, w, x, y, z

● součlasky měkčí ● souhl. tvrdé
● samohlásky ● souhl. slabé

Obrázek 3 : Dyspraktické obtíže

v. výjma
18. 10.

A) Blyškovice, Brusky, myš,
hmyz a chimice, mýdla,
mýdla, deť, usby deť

B) Blyškovice, Brusky,
Blyškovice, Brusky, mýdla,
Blyškovice, Brusky, mýdla

Q.

15. listopadu

Kočičce a pejskovi tuze chutnalo. Poděkovali dětem za oběd a šli spokojeně domů. Ten zlý pes po tom (ten) jejich dortu hekal a narřikal v houřtí celých čtrnáct dní. „Heč,“ řekl pejssek, „měls toho (to) nechat, když dort nebyl tvůj!“

Q.

č. Blyškovice, Brusky,
chmyz, mýdla,
Blyškovice, Brusky,
Blyškovice, Brusky

Obrázek 4 : Matematika

$$\begin{array}{r} 4375 \\ \cdot 3 \\ \hline 13125 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 3645 \\ 4375 \\ \cdot 8 \\ \hline 35000 \end{array}$$

Pracoval s tabulkou násobků

$$\begin{array}{r} 4896 \\ 2671 \\ \hline 7567 \end{array}$$

$$\text{ZK: } \begin{array}{r} 7567 \\ - 2671 \\ \hline 4896 \end{array}$$

12.

12.

Obrázek 5 : Matematika

$\begin{array}{r} 129 \\ 234 \\ \hline 363 \end{array}$	$\begin{array}{r} 434 \\ 434 \\ \hline 868 \end{array}$	$\begin{array}{r} 29.9. \\ 396 \\ 427 \\ \hline 823 \end{array}$	$\begin{array}{r} 562 \\ -329 \\ \hline 233 \end{array}$	$\begin{array}{r} 233 \\ +329 \\ \hline 562 \end{array}$	<i>1e</i>
$\begin{array}{r} 512 \\ 296 \\ \hline 808 \end{array}$			$\begin{array}{r} 472 \\ -235 \\ \hline 237 \end{array}$	$\begin{array}{r} 237 \\ +235 \\ \hline 472 \end{array}$	<i>1e</i>
$\begin{array}{r} 829 \\ -417 \\ \hline 412 \end{array}$	$\begin{array}{r} 412 \\ 417 \\ \hline 829 \end{array}$	$\begin{array}{r} 3.10. \\ 412 \\ 417 \\ \hline 829 \end{array}$	$\begin{array}{r} 824 \\ -333 \\ \hline 491 \end{array}$	$\begin{array}{r} 491 \\ +333 \\ \hline 824 \end{array}$	<i>1e</i>

š pomoc!

Počítal sám :->

Obrázek 6 : Pomoc asistenta pedagoga

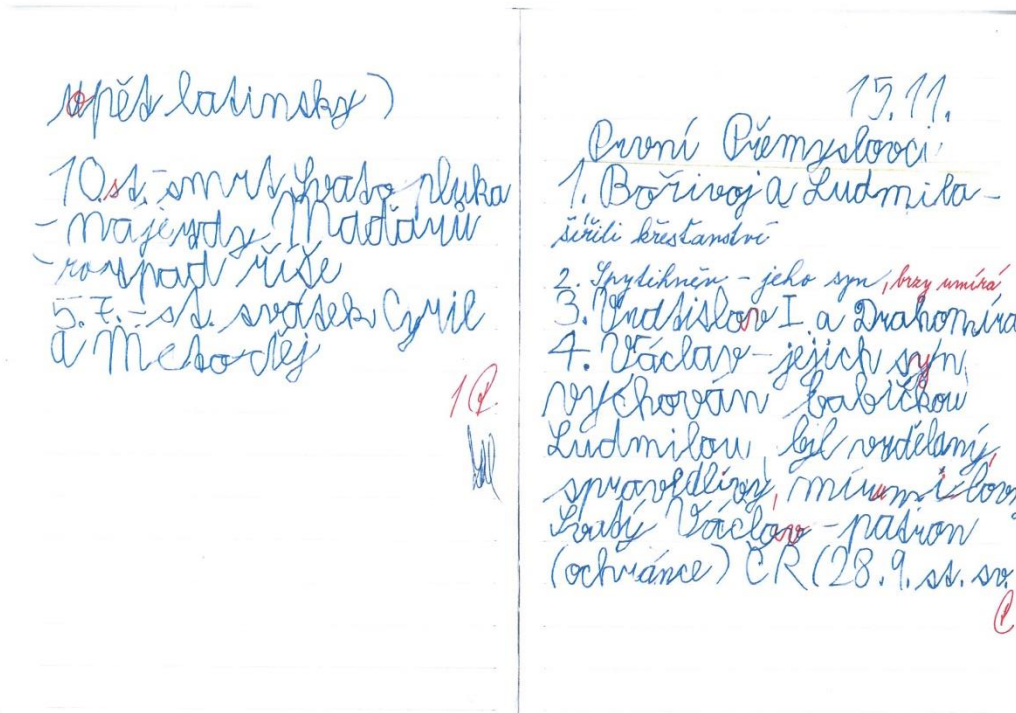
České knížectví
 13. st. - období rozkvětu
 (města, řemesla, obchod)
Černýš Otakar I. - 11.
 1212 Zláta byla
 sicilská (kralovský
 šikul se dědi korce
 na syna) Václav I.
 syn Přemysl Otakar I.
Anižka česká -
 dcera Přemysl Otakar I. -
 pomáhala chudým
 a ne mocným lidem,
 žila v klášteře

1e

Černýš Otakar II. - syn
 13.12.
Václava I.
 - král silný a silný
 náčelník bohatý

- zemřel v bitvě
 na Moravském poli
- Václav II. - syn Přemysl Otakar I.
- byl malý, filozof
- politik a diplomat
- první král
- 2 koruny (Č+P) pro syna i Uhry.
- Václav III. - syn Václava II.
- 3 koruny (Č+P+U)

Obrázek 7 : Pomoc asistenta pedagoga

Obrázek 1 : Neuspořádané písmo

<p>Konec Přemyslovců po 400 letech "Vymirají" po meči (sem i ob poslední muž s rodu) P.</p> <p style="text-align:right">21.11.</p> <p><u>Lucemburkové</u> Jan Lucemburský - manžel Elišky Přemyslovny - bojovník - zanedbával Čechy - sem i ob v bitvě u Kresčaku Elišky Karel IV. - syn Elišky a</p>	<p>Jana L. - Václav - od Flet na Francii - v 17 letech dolech - opravil Pražský: hra český, královský usa... "Jako L. boudu nebude, aby český krá... byje usikav." 3.1. Václav Karla IV. - byl diplomat - udělil mu m... - rak...: Nové Město pražské, F... m... Chr... pražské V... Karlova univerzita 1348</p>
--	---

Obrázek 2 : Opis

<p>Český král Karel 9.12. B. st. - obdobe rozkvetu (města, hrady, obchod) Přemysl Otakar I. - r. 1111 Zlata byla s... (královský sídlo se dělí z obce na...) Václav I. - syn Přemysla v... a... a nemocným lidem, žila v... P.</p> <p style="text-align:right">13.11.</p> <p>Přemysl Otakar II. - syn Václava I.</p>	<p>- král, velozemě a... válečník bohatý - sem i ob v bitvě na... poli Moravské - Václav II. - syn Přemysla byl malý 7 let - polisil a... pražský... - 12 korun (C + P) pro... Václav III. - syn Václava II. - 3 korun (1 + 2) - mlad 1 rok - nar... v... v... v...</p>
--	--

Obrázek 3 : Přepis

16.12.

Vlastnosti živočichů

1. Přijímají vodu a potravu
2. Vylučují
3. Dýchají
4. Pohybují se
5. Rozsah a úroveň výživy
6. Rozmnožování
7. Reagují na změnu počasí
8. Komunikují

16.1.

Rostliny našich lesů
Lesní patro:

1. kůrovcé (krošeny, podkoubí)
2. mechové (mechy, koberci)
3. bylinné (borůvky, stáry)
4. keřové (maliny, ostružiny)
5. stromové (stromy)

20.1.

Jehličnaté - listy - jehlice - neopadávají - semena

jsou siskáč (smrk, jedle, sepičiny, borovice lesní, jedle bělokorá, modřín, onadurky)

Obrázek 4 : Opis

král - nesamostatný
nevolný, mor
loupežnický - 3 papežové
- lidé nevěděli, kam
vést - opustky - církve
pro další opustky
Likmud - 2. syn karla
IV - už jen 1 papež
- husitské války
Lucemburkové vymírají
německí.

13.1.

Život ve středověku
čechy - hned po

panovníkovi, hrady, vesnice, poddane
veselí - byli bohatí
mniši, kněží, biskupové,
arcibiskupové (papež)
Města - obchodníci, řemeslníci, chudina
Cytilický sloh - 14. st.
Francie - rovní
- mnoho věšec
- okna - lomený oblouk Δ ,
lavrarna skříčka
(hrady, kláštery)

Obrázek 5 : Matematika

$$\begin{array}{r} 567 \\ \cdot 4 \\ \hline 2268 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 1821 \\ - 396 \\ \hline 1425 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 39438 \\ \cdot 4 \\ \hline 15772 \end{array}$$

7.12

$$\begin{array}{r} 248 \\ \cdot 6 \\ \hline 1488 \end{array}$$

ZK: 7.12

$$\begin{array}{r} 1425 \\ \cdot 396 \\ \hline 1621 \end{array}$$

8.12

$$\begin{array}{r} 2758 \\ \cdot 8 \\ \hline 22064 \end{array}$$

10

15.12

Jednotky délky

- milimetry - mm
- centimetry - cm
- decimetry - dm
- metry - m
- kilometry - km

1 m = 1000 mm
1 m = 100 cm
1 m = 10 dm
1 km = 1000 m

Obrázek 1 : Výtvarná výchova (Marek)

Obrázek 2 : Výtvarná výchova (Tomáš)

Obrázek 1 – Hodnocení IVP žáka Marka

Hodnocení IVP 2015/2016

██████████ 3. ročník

u ████████ se ve zvýšené míře začínají projevovat zvláštnosti v jeho chování. Spolužáky je přijímán a tolerují jeho projevy chování. Objevují se však drobné konflikty s určitými chlapci. ████████ si častěji dokáže říct, že mu tempo nebo způsob činnosti nevyhovují. Je snadno unavitelný a jeho výkon a výdrž je velmi omezena.

Je náladový a někdy provádí zlomyslnější kousky svým spolužákům. Často nedomyslí důsledky svého jednání. Po upozornění brzy zapomíná, proč bylo jeho chování korigováno.

Školní výkon byl značně nevyrovnaný. Sebevědomí ████████ bylo jeden den vyšší, další den na nule.

Zapomíná a nevybavuje si, což mu působí obtíže ve všech předmětech.

I přes značnou podporu třídní učitelky a učitelek na anglický jazyk a prvouku nedošlo ke změnám v rychlosti pracovního tempa. Na vyučovací hodinu byl jen zřídkakdy připraven včas.

S pomocí učitele, s využitím různých přehledů učiva je schopen lepšího výkonu, i když pouze krátkodobě.

Veškeré jeho úsilí bylo maximálně vyzdviženo. ████████ hodnocení mělo motivační charakter. Autonomní hodnocení žáka odpovídalo výkonům a vypovídalo o schopnosti sebehodnocení vlastní práce. Zažíval úspěch, zejména v aktivitách s domácí přípravou a podporou. Otec ████████ maximálně podporuje a umožňuje mu přinášet do školy nové poznatky, které jsou zajímavé a přínosné i pro ostatní žáky. Přetrvává požadavek na posilování a dodržování společenských návyků a způsobů chování.

Vypracovala: třídní učitelka, E. Korbelová

Hodnocení IVP 2015/2016

3. ročník

Za stěžejní při naplňování individuální práce se žákem bylo zmírnění obtíží v oblasti porozumění čteného textu. Podpora rozvoje samostatného verbálního i písemného projevu. Tento závazek byl naplněn pouze z části. má zafixovanou nekorektní tvorbu některých hlásek. V mluvním projevu přetrvávají agramatismy. Řeč je po korekci více srozumitelná. Řeč byla posilována pomocí rozhovorů, vyprávění, popisů a poznámek. mluví a vypráví rád. Doma čte a často projevoval zájem o hlasité čtení před třídou.

Především díky nepozornosti, snadné unavitelnosti a nízké koncentraci došlo u k situacím, kdy nevěděl, co má dělat. Po individuálním podpoře pedagoga je schopen pracovat samostatně a víceméně s úspěchem.

není schopen pracovat pod časovým tlakem, více se mu daří při aktivitách krátkodobých a více strukturovaných. I nadále přetrvává výrazně nečitelný písemný projev, ve kterém se on sám většinou vyzná a je schopen jej přečíst a případně odůvodnit. Pravidla pravopisu si osvojuje s obtížemi a krátkodobě, není schopen je prakticky, bez pomoci použít.

Za výhodné pro je ověřování jeho znalostí a vědomostí ústně, kdy je úspěšnější.

Je aktivní při manuálních činnostech, zažívá úspěch. Je zručný a pracuje rád. Má nápady na další pracovní aktivity.

Je nutné stále pracovat na eliminaci nevhodných projevů v chování vůči spolužákům, především na zvyšující se míře fyzické agrese.

Autonomní hodnocení žáka je nevyrovnané, často nadhodnocuje svůj výkon. Spolupráce s rodinou je dobrá, často ochraňující, bez znalosti reálných poznatků.

Doporučuji spolupráci více prohloubit, stanovit konkrétní termíny a trvat na jejich dodržování.

Vypracovala: třídní učitelka, E. Korbelová

Příloha F – Vysvědčení žákyně Lucie

ČESKÁ REPUBLIKA

Základní škola Lomnice, okres Sokolov

IZO 102428301

Třída: IV. Ročník: 4. Číslo v třídním výkazu: [redacted] Školní rok: [redacted]

VYSVĚDČENÍ
list B

Jméno a příjmení: [redacted]
Datum narození: [redacted] Rodné číslo: [redacted]

2. pololetí
list B číslo 1 listů B celkem 1
Chování, povinné předměty, nepovinné předměty, zájmové útvary
<p>Milá [redacted]</p> <p>ve IV. čtvrtletí školního roku jsme se domluvili, že nebudeš mít v domácí přípravě písemné úkoly. Věřím, že se Tvoje další příprava na vyučování zaměřila více na Tvoje dovednosti, a proto se Ti lépe bude pracovat i ve škole.</p> <p>V Českém jazyce máš možnost využívat výukový názor na stěnách třídy, ale i osobní pravopisné přehledy a tabulky. Cvičení po domluvě vypracováváš jen z části a následně máš dostatek času na zpětnou kontrolu. Přesto zaměňuješ pojmy jako vzorec, vzor, čas, rod i pádové otázky. Potřebuješ větší oporu v kontrole tvrdých - měkkých slabik, v řadě vyjmenovaných slov a následném použití příbuzných slov ve větách a souvětích. Problémy Ti dělá rozlišení slovních druhů, vyhledávání základní skladební dvojice. V textu často neporozumíš obsahu a nedokážeš uspořádat hlavní myšlenku. Tvoje pracovní tempo je velmi pomalé a často musíme společně měnit pokyny a postupy vypracování cvičení.</p> <p>Potřebuješ zautomatizovat českou abecedu, abys ji nezaměňovala s abecedou anglickou.</p> <p>V domácí přípravě Ti básničky nedělají problém, ale ve škole je musíme redukovat. V technice písma se snažíš o úhlednost, ale někdy je text nečitelný, protože píšeš příliš malá písmena. Pomohlo by Ti hlasité odůvodňování správného psaní, opakování již probraných pravidel pravopisu, používání přehledů, opakování dříve probíraného učiva.</p> <p>V Anglickém jazyce jsi zvládla základní fráze a prohloubila sis slovní zásobu. Potřebuješ procvičovat čtení i psaní anglického textu, abys slova nepsala foneticky. Tvoje tempo je velmi pomalé a novou slovní zásobu si pamatuješ jen velmi krátce.</p> <p>V Matematice Tě často upozorňuji na možnost využívat názorných tabulek, ve kterých Ti dělá problémy se sama orientovat. Úkoly po domluvě vypracováváš jen z části a následně si je kontroluješ. Přesto si při samostatné práci nevíš rady se základními pokyny a postupy. Násobilku si musíš</p>

odvozovat v numerické posloupnosti a potřebuješ mít stálou pomoc. Násobení a dělení často zaměňuješ s jinou početní operací. Pokud zapisuješ čísla pod sebe a následně sčítáš, musíš si přesně ukazovat číselné řádky. Násobení s číslem 0 a 1 jsi už jistější a výraznější chyby tady neděláš, ale musíš si dát pozor na pozice čísel. Ve slovních úlohách a geometrii pracuješ jen při společné kontrole. Tvoje pracovní tempo je velmi pomalé a často musíme společně měnit pokyny a postupy vypracování.

Přírodověda

Aktivně se účastníš tohoto předmětu, protože máš velmi ráda přírodu. Znáš základní podmínky pro život a snažíš se porozumět vztahu mezi člověkem a přírodou. Máš také základní přehled o živé a neživé přírodě. Veličiny a jejich jednotky pro tebe nejsou neznámé, ale v praxi jsi schopná je využít jen s pomocí. Dokážeš sama povídat o zvířeti i rostlině, které jsou ti blízké, jinak své poznatky sděluješ jen s pomocí. Pracuješ lépe pod vedením učitele než samostatně, protože se necháš snadno vyrušit a někdy vzdáváš úkol dřív, než se na něj vůbec podíváš. Musíme toto společnými silami změnit.

Vlastivěda

Znáš základní údaje o České republice. Na mapě jsi schopná se orientovat s pomocí a menšími obtížemi, ale takto určíš i naše největší řeky a pohoří. Dokážeš vyprávět zážitky z vlastních cest, vysvětlíš polohu svého bydliště, ale určení světových stran ti činí potíže. Je důležité, abys pravidelně opakovala probíranou látku a připravovala se na vyučování.

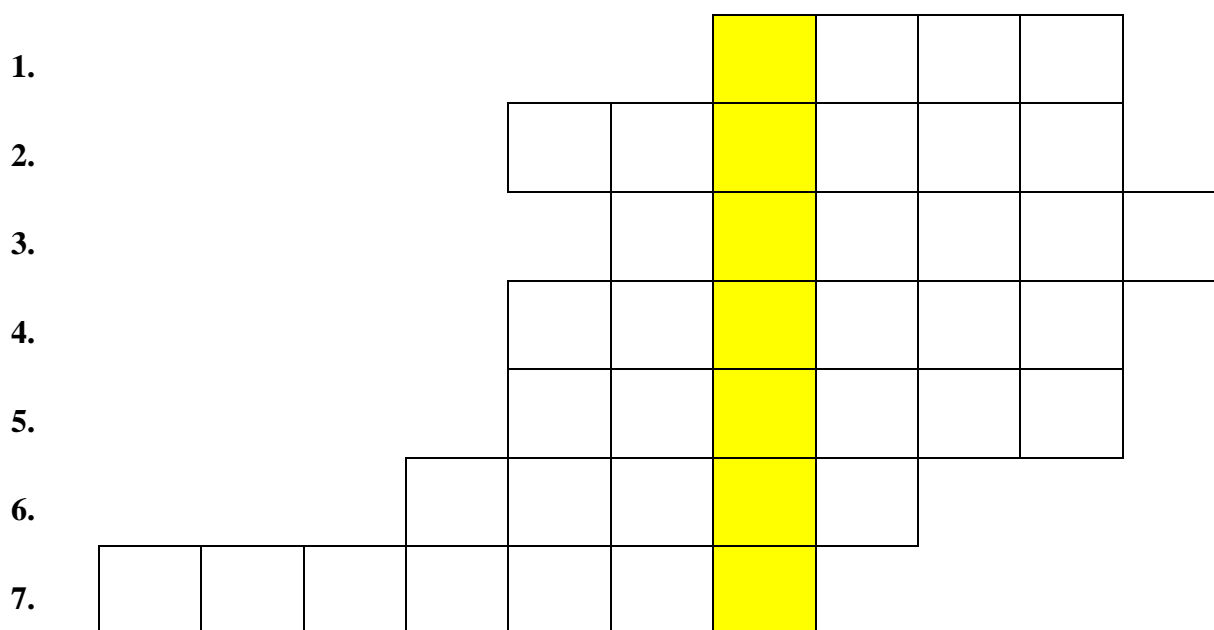
Učitel/ka

Upozornění: Vysvědčení - list B je platné pouze jako nedílná součást Vysvědčení - listu A.

Pracovní list 1

Doplň křížovku

1. Kdo sjednotil Slované?
2. Kdo stál v čele rodů Slovanů?
3. Jak se nazývá uměle navršený násyp z hlíny (kamení) nad hroby?
4. Jak se nazývá zčásti historicky doložené vyprávění o minulosti nějakého místa či původu lidí?
5. Jak se nazývá mohutná ochrana celého hradiště?
6. Vstup do slovanského hradiště je?
7. Jaké byly nádoby (z jakého materiálu), které užívali Slované?

Tajenka:

Pracovní list 2

Řešení:

Doplň křížovku

1. Kdo sjednotil Slovaný?
2. Kdo stál v čele rodů Slovanů?
3. Jak se nazývá uměle navršený násyp z hlíny (kamení) nad hroby?
4. Jak se nazývá zčásti historicky doložené vyprávění o minulosti nějakého místa či původu lidí?
5. Jak se nazývá mohutná ochrana celého hradiště?
6. Vstup do slovanského hradiště je?
7. Jaké byly nádoby (z jakého materiálu), které užívali Slované?

1.				S	Á	M	O	
2.		V	E	L	M	O	Ž	
3.			M	O	H	Y	L	A
4.		P	O	V	Ě	S	T	
5.			H	R	A	D	B	Y
6.			B	R	Á	N	A	
7.	H	L	I	N	Ě	N	É	

Tajenka: SLOVANÉ

autor Lucie Turková

Tento hrad zde stojí více než 800 let a patří mezi nejstarší kamenné hrady v českých zemích. Podle archeologických průzkumů se předpokládá, že byl založen ve druhé polovině 12. století a to buď českým knížetem a pozdějším králem Vladislavem II. nebo ministeriály císaře Fridricha I. Barbarossy.

Hrad sloužil k několika účelům. Zejména jako ochrana obchodní stezky vedoucí z Prahy přes Cheb do Plavna a Erfurtu a po opětovém připojení k českému státu plnil funkci pohraniční pevnosti. Zároveň se stal novým správním centrem oblasti.

Za bouří proti Janu Lucemburskému a před jeho hněvem se zde několikrát ukrývala královna Eliška Přemyslovna se svými dětmi. Naposledy v roce 1319, ale král Jan hrad lstí dobyl, když přesvědčil posádku pod záminkou klidné návštěvy své manželky, aby otevřela bránu. Královna Eliška byla zajata a převezena na hrad českých královen Mělník. Jejich tříletý syn kralevic Václav, pozdější císař a král Karel IV., zde byl držen 2 měsíce ve sklepním vězení. Ovšem jako dospělý muž a významný evropský panovník na tento hrad nezanevřel a často zde pobýval.

Víte, o jaký hrad se jedná? Pokud seřadíte správně písmena, dozvíte se jeho jméno.

E

T

L

O

K

Egeria – víla řeky Ohře

V zelenavých a lidským zrakem neprobádaných hlubinách Ohře žije na svém hradě víla Egeria. Každých 500 let, vždy o slunovratu, se hrad objevuje v celé své třpytivé kráse. Voda jakoby zpívala a řeka se barvila do odstínů vycházejícího slunce. V této chvíli mohou hrad vidět i lidé. Komu se to podaří, má po celý svůj život štěstí a po dobu 500 let i jeho potomci. Vždy, když víla na 500 let usne, spí s ní i dvanáct rusalek. A pokaždé, když na chvíli procitne, vykonává pro lidi milosrdný skutek. Pak vodní živel lidem jen škodí. Při svém posledním probuzení se víla procházela po březích Ohře. Všude bylo vidět bídu a utrpení, a tak se uchýlila na své zamilované místo. Rychle k němu pospíchala a s úžasem se rozhlížela. Zděšením ale málem omdlela. Tam, kde dříve odpočívala a lidé jí nosili květiny, tam rostlo tmavé město. Její krajinka se zázračným Vřídlem zmizela. Se slzami v očích zašeptala: „Ať vám pramen přináší požehnání a zmírní vaši pozemskou bolest. Každá kapka Vřídla má cenu vaší krve. Mějte pramen navždy v neskonalé úctě!“ Pak se víla láskyplně rozloučila, Ohře se rozbouřila a ve chvíli zase ztichla. A tak se Egeria vrátila do svého spánku. Jejím snem je spatřit znovu štěstí, dobro a mír.²⁷

---

²⁷ BURACHOVIČ, Stanislav, *Ed. Kouzelná harfa: Pověsti z Karlovarska*. Karlovy Vary: Okresní kulturní středisko, 1982. 23 S.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Lucie Turková

Obor: Speciální pedagogika - vychovatelství

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Integrovaný žák s ADD, hypokinetickým tempem, dysortografií a rysy dalších vývojových poruch učení v základní škole

Rok: 2017

Počet stran textu bez příloh: 42

Celkový počet stran příloh: 23

Počet titulů českých použitých zdrojů: 9

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 2

Počet internetových zdrojů: 3

Vedoucí práce: PhDr. Zdeněk Moucha CSc.